

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ.

ΤΕΥΧΟΣ 2ο (XV).

13

= ΑΡΓΩ

Ι. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΧΑΡ. ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Θ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ

ΡΙΚΑ ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΥ

ΛΙΝΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΥΣΑΥΓΗΣ

ΑΛΕΞ ΣΚΟΥΦΙ (ΠΑΝΟΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ,
ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ)

ΗΛΙΑΣ ΧΑΤΖΗΛΙΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ - ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ν. ΜΗΤΣΑΝΙ

17, ΟΔΟΣ PORT-EST, 17- ΑΛΕΞ

TOUT CE QUI CONCERNE LA
REDACTION

DOIT ÊTRE ADRESSÉ
à ARGO :

Ο,ΤΙ ΑΦΟΡΑ ΤΗ
ΣΥΝΤΑΞΗ

ΤΗΣ ΑΡΓΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΤΕΛΝΕΤΑΙ
ΣΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ :

UNION HÉLLENIQUE DES JEUNES

RUE ÉGLISE MARONITE No. 3
ALEXANDRIE
(EGYPTE)

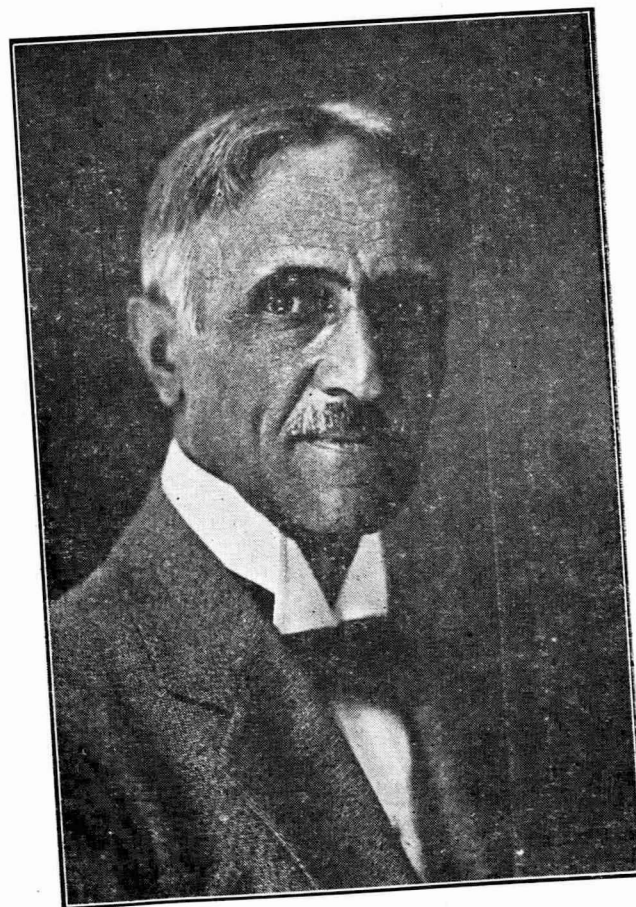
Η ΑΡΓΩ νῆς α'. περιόδου πουλιέται: ἄδετη Γ.Δ. 20 καὶ
δεμένη Γ.Δ. 30 τῆς δεύτερης, ἄδετη Γ.Δ. 30 καὶ
δεμένη Γ.Δ. 40 τῆς τρίτης, ἄδετη Γ.Δ. 25 καὶ
δεμένη Γ.Δ. 35.

Η ΑΡΓΩ ἔχει ἀναθέσει τὴν φροντίδα τῆς ἀποστολῆς τῶν
φυλλαδίων τῆς στὴν Ἀθήνα, στὸ Πραχτορεῖο
τῶν «Γραμμάτων». Στὸ Πόρτ Σαῖτ ἀντιπρό-
σωπός τῆς εἶναι ὁ κ. Μάνταλης.

Η ΑΡΓΩ στὴν τρίτη Περίοδο θὰ βγεῖ σὲ 4 φυλλάδια μὲ
συνδρομὴ Γ.Δ. 25.

Η ΑΡΓΩ γιὰ ὅ,τι δημοσιεύει ἐνυπόγραφο δὲν εὐθύνεται.
Μόνο γιὰ ὅσα εἶνε ἀνυπόγραφα εὐθύνεται τὸ Δ.
Συμβούλιο τῆς Ἐνώσεως τῶν Νέων Ἀλεξανδρείας.

ARGO est une publication trimestrielle de littérature
et de critique.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΥΠΑΡΗΣ

= ΑΡΓΩ

ΟΡΓΑΝΟ ΕΛΛΗΝ. ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. ΤΕΥΧΟΣ 2^ο (15)

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΠΡΟΜΗΘΕΑ ΔΕΣΜΩΤΗ» ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ.

ΣΤΙΧ. 335 Κ. Ε.

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Εἶσαι, καθὼς φῶς φανερὸ μού τ' ἀποδείχτεις,
ἄλλους πολὺ ἀξιώτερος σοφούς νὰ κάνης
παρὰ σένα τὸν ἴδιον· μὰ μὴ μού ἀντικόβης
τὸ δρόμο πού ξεκίνησα, γιατί τὸ λέω
καὶ τὸ καυχίεμαι πὼς αὐτὸ τὸ δῶρο ἐμένα
θὰ κάμη ὁ Δίας, νὰ σὲ λύση ἀπ' τὰ δεσμά σου.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.

Χάρη σοῦ τὸ χρωστῶ καὶ δὲ θὰ τὴ ξεχάσω
ὅλη τὴν τόση προθυμιά πού δείχτεις· ὅμως
μὴν κοπιάζης, γιατί ἀνώφελα θὰ πᾶνε
γιὰ μένα οἱ κόποι σου - ἂν σκοπὸ εὔχης κι ἀλήθεια.
Κάθου ἤσυχος λοιπὸν ἢ ἔξω ἀπ' αὐτὰ τραθήξου·
γιατ' ἂν ἐμένα ὦρα κακιά μὲ ἦρε, ποτέ μου
δὲ θάθελα ἐξ αἰτίας μου νὰ πάθουν κι ἄλλοι.
"Ὅχι, μὲ φτάνει κι ὅσο τ' ἀδερφοῦ μου ἢ μοῖρα
τοῦ Ἄτλαντι μὲ πονεῖ, πού στοὺς Ἑσπερίους τόπους
στέκει στηρίζοντας στοὺς ὄμους τὴν κολῶνα
τοῦρανοῦ καὶ τῆς γῆς, κακοβάσταγο βάρος.
Κι ἀκόμα εἶδα καὶ πόνεσα τῆς Γαίας τὸ θρέμμα

πούχε μονιά του τις σπηλιές τῆς Κιλικίας
τὸ γαῦρο μ' ἑκατὸ κεφάλια τὸν Τυφῶνα,
τέρας φριχτό, νὰ τὸν δαμάξει ἢ βία· κ' εἶχε
σηκώσει σ' ὄλους τοὺς θεοὺς κεφάλι ἐνάντια
σφυρίζοντας μὲ τᾶγρια του σαγόνια τρόμο,
κι ἀπὸ τὰ μάτια ἄστραφτε γοργόνειες φλόγες
ποῦθελ' ἀπὸ τὸ θρόνο του τὸ Δία νὰ ρίξει·
μὰ ἦρθεν ἐπάνω του ἄγρυπνο τοῦ Δία τὸ βέλος
ὃ καταιβάτης κεραυνός, φωτιὰ καὶ λαύρα,
ποὺ ἀπὸ τις μεγαλόστομες τις κομποφάνειες
τὸν τράνταξε κῆσα στὸ ψυχικὸ βαρόντας
στάχτη θρούψαλα βρόντησε τὴ δύναμή του·
καὶ τῶρ' ἀνώφελο κοσμὶ παραριγμένο
κοντὰ σ' ἓνα τῆς θάλασσας στενὸ θαμμένο,
κάτω ἀπ' τὸ βάρος κοίτεται βαθιὰ τῆς Αἴνας
καὶ στὶς κορφές της κάθεται σφυροκοπώντας
ὃ Ἡφαιστος μύδρους, ποὺ ἀπὸ ἐκεῖ φωτιᾶς μιὰ μέρα
θὰ ξεχυθοῦνε ποταμοί, μ' ἄγριες μασσέλες
τῆς Σικελίας σπαράζοντας τοὺς πλούσιους κάμπους·
τέτοιο ὃ Τυφῶνας μάνιομα θὲ νὰ ξεβράση
μὲ καυτὰ ρέμματ' ἄσμιχτης πύρινης μπόρας,
ἂν κι ἀπ' τοῦ Δία τὸν κεραυνὸ καρθουνωμένος.
Μὰ ἐσὺ ἔχεις κρίση κι ἀπὸ μὲ δὲν περιμένεις
νὰ σὲ διδάξω. Ὅπως μορεῖς νὰ σωθῆς· κοίτα·
καὶ γὼ τῆ μοῖρ' αὐτὴ ποὺ μὲ ἤυρε θὰ ὑποφέρω,
ὥσπου ἢ ὀργὴ μὲς στὴν καρδιὰ τοῦ Δία νὰ πέση.

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Μὰ δὲν τὸ ξέρεις, Προμηθεά, κι αὐτό: πὼς εἶναι
γιατρὸς γὰ λόγια στῆς ὀργῆς τὴ βράχη ἐπάνω;

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.

Ὅταν στὴν ὥρα τὴν πληγὴ κανεῖς μαλάξῃ
κι ὄχι σκληρὰ τὴν ἐζουλᾶ στὸ φόρμισμά της.

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Κι ὅταν ἓνας τολμᾷ τὸ ζῆλο του νὰ δείξῃ
ποιὰ ζημιὰ βλέπεις; Μάθε μου καὶ μὲ νὰ ξέρω...

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.

Περιττὸ βλέπω κόπο κι ἄμυαλὴ ἐλαφρότη.

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Ἄφρις με στὴν ἀρρώστεια αὐτῆ, γιατί ἔναι κέρδος
σωστά νὰ κρίνῃς κι ἄλλος γι' ἄμυαλο νὰ σ' ἔχη.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.

Δικό μου θὰ φανῆ τὸ ἁμάρτημ' αὐτὸ νᾶναι.

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Βλέπω μὲ στέλλει ὁ λόγος σου ἀπὸ κεῖθε ποὺ ἦρθα.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.

Μὴν τύχη κ' ἢ συμπόνια σ' ἔχθρα σὲ ρίξῃ...

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Τάχα τοῦ παντοδύναμου τοῦ νέου κυρίου;

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.

Αὐτὸν φυλάγου μήπως σοῦ ὀργιστῆ ποτέ του.

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Τὴν ἰδική σου συμφορὰ δάσκαλο παίρνω.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ.

Πήγαινε, τράβα· φύλαγε τὴ γνώση πῶχεις.

ΩΚΕΑΝΟΣ.

Μὲ βρίσκει ὁ λόγος σου ἔτοιμο νὰ ξεκινήσω,
γιατὶ καὶ τὸ τετράποδο πουλὶ ἀναδεύει
στὸν πλατὺ αἰθέρα τὰ φτερά, ποὺ μὲ χαρὰ του
στὰ δικά του παχνιά θὰ λύγιζε τὸ γόνα.

Ι. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΚΟΙΟΣ.

Είναι μιὰ ἀπὸ τὶς ξωτικὲς ἐκεῖνες νύχτες ὅπου ὅλα ἔχουν πάρει ζωὴ, μιλοῦν καὶ κινοῦνται.

Ἡ κάμικη, μιὰ παλιὰ τραπεζαρία, θεώρατη, ἔχει μισοχωθεῖ στὸ σκοτάδι.

Κάποιος τραβάει τὸν ἓνα τοῖχο. Τὸν βλέπω νὰ χάνεται μέσα στὸ ἄπειρο.

Ἀπὸ τὸ βάθος αὐτὸ ποὺ προξενήθηκε ἀνεβαίνει ἡ σειρὰ τῶν Τιτάνων ποὺ πάνε γιὰ νὰ βασανιστοῦν.

Στὰ χέρια τους κλυδωνίζονται, ὅπως περπατοῦν, χοντρές ἀλυσσίδες κι εἶναι ὅλοι καμπουριασμένοι, ἐξευτελισμένοι καὶ σιωπηλοί.

Ἔχω ξαπλωθεῖ μὰ δὲν κοιμάμαι.

Ἐνας κόσμος ἀχνῶν πνευμάτων χοροπηδαεὶ γύρω μου.

Μέσα στὸ σκότος, βλέπω τοὺς ἴσκιους τῶν Τιτάνων ποὺ κυρτωμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐκμηδενισμοῦ τραβᾶνε ὁ καθένας, στὴν κολώνα του.

Στὰ χέρια τους κλυδωνίζονται, ὅπως πηγαίνουν, χοντρές ἀλυσσίδες κι εἶναι ὅλοι καμπουριασμένοι, ἐξευτελισμένοι καὶ σιωπηλοί.

.....

Καὶ κεῖ, στὸ βάθος, κοντὰ στὸ τραπέζι, ξανοίγω νὰ πλησιάζει ἓνας ὠραῖος Τιτάνας, πανύψηλος καὶ ἐξαντλημένος. Ἡ μορφή του εἶναι λυπημένη καὶ τὰ μάτια του εἶναι γεμάτα φῶς.

Ἔχει καθήσει στὸ τραπέζι καὶ στηρίζει τὸ κεφάλι μὲ τὰ χέρια του στὰ γόνατα.

Γλυκέ, σύρουμει στὰ πόδια σου καὶ σὲ ψιθυρίζω : «Εἶσαι μεγάλος κι ὠμορφος κι ἡ νιότη σου ἀθάνατη κι ἡ ὠμορφιά. Γιατί τὸ πρόσωπό σου φέρνει τοῦ πόνου τὰ σημάδια ;»

Κι ὁ Τιτάνας ἀκούνητος μὲ μιὰ φωνὴ πουλιῶν τοῦ δάσους, σάν τὴν νύχτα ἀκούονται, θαρρεῖ ; ἀπὸ τὸν Ἄδη, εἶπε :

«Πόθησα νὰ γίνω μικρὸς κι ἀσχημὸς σάν καὶ σᾶς μὰ μόνο πόθησα...»

ΙΑΠΕΤΟΣ.

MISS. STONESON

Ἀγαπημένε. Τὸ φῶς ποὺ ἔχουν τὰ μάτια σου τούτη τὴν νύχτα εἶναι καινούργιο καὶ σέρπει γρήγορα ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ κουρασμένο μου μυαλό.

Πίσω σου, μέσα σ' αὐτὸ τὸ βουζὸ σκοτάδι, ξανοίγω τὸ κοπάδι τῶν πέντε σου ἀδελφῶν ποῦναι σκυφτοὶ πάνω στὶς κολώνες τους κι ἀνήμεροι.

Στὰ χέρια τους κλυδωνίζονται χοντρές ἀλυσσίδες κι εἶναι ὅλοι καμπουριασμένοι ἐξευτελισμένοι καὶ σιωπηλοί.

Ἀγαπημένε, ἄφισέ με νὰ ρίξω λίγη ἀνακούφιση στὴν λυπημένη σου ψυχὴ.

Ἡ φωνή σου βγαίνει σιγανὴ ἀπὸ τὰ καταχθόνια :

«Εἶμαι ὁ νικημένος τῆς ζωῆς. Καὶ θὰ ζήσω πάντα νικημένος.

Ἡ φτώχεια, ἡ ἀλυσσίδα τῆς ἡττας μου, θὰ σέρνεται πάντα σάν περπατῶ καὶ θὰ μὲ θυμίζει τὸν ἐχθρό μου.

Κι ὅταν θὰ τραβήξω στὴν Τυρανία μου, τότε ἐγὼ ποὺ σκάζω τὴν πέτρα σάν αὐγὸ δὲν θὰ κλάψω σάν γυναῖκα, οὔτε θὰ λυπηθῶ.

Μὲ τὴν πίκρα χυμένη στὸ ψεύτικο γέλιο μου, θὰ κοιτάζω κατάματα τὸν ἐχθρό μου. Ναί ! ἔξερω πὼς ὁ Γυιὸς μου θὰ τοῦ κλέψει τὴν ψυχὴ του. Καὶ πὼς σάν καὶ μένα κι αὐτὸς γιὰ τὴν κλεψιά του θὰ ἀλυσσοδεθεῖ στὸν Καίκασο. Μὰ τοῦ ἐχθροῦ μου θάχει πιά κλέψει τὴν ψυχὴ».

Σάν τελείωσες μοῦ ἔδειξες, ἀγαπημένε, τὴν φαντασία σου, πέρα κεῖ στὸ ἄπειρο ἀνάμεσα στὰ σκότη.

Γιατί ἀμέσως εἶδα τὸν ξενθὸ σου γυιό, τὸν Προμηθέα.

Τὶ ὠραῖα ποὺ εἶναι τὰ μάτια σου !

Τὰ μάτια σου ἔχουν τὸ χρῶμα τοῦ βυθοῦ ρηχῆς θάλασσας, σάν τὴν λούζει ὁ ἥλιος.

Τὶ ὠραῖο ποὺ εἶναι τὸ σῶμα σου !

Ἔχει ἀσπρορόδινο χρῶμα σάν τὶς ἀνατολὲς τῆς Ἰωνίας.

Γελάς ἀπὸ χαρὰ.

Τὸ δόντι σου τάχουν στηλώσει χέρια θεῶν. Ἔχουν τὸ χρῶμα ποῦχε τὸ γάλα ποὺ σοῦ πρόσφερε ἡ μητέρα σου.

Τὰ τορνευτὰ σου μπράτσα εἶναι ψηλὰ σηκωμένα καὶ κρατοῦν τὸ θεῖο προνόμιο.

*Όπως ἔχεις προσγειωθεῖ, τὸ ἕνα σου πόδι ἄγγισε τὴν πέτρα.

Κάτωθ' σου ἔχουν μαζευτεῖ οἱ φυλὲς τῶν ἀνθρώπων. Στὴ νύχτα ἀλαλλάζουν καὶ τρελλαίνονται ἀπὸ χαρὰ. Τὴ νύχτα πρώτη φορὰ βλέπουν.

.....
Τὸ τζάκι τοῦ Ἡφαίστου καπνίζει ἀπὸ τὴν λύσσα τῆς δουλειᾶς.

Στοῦ Ἡφαίστου τὸ τζάκι κάνουν τὶς βαρειὲς ἀλυσσι-
δες πὺν αἴριο θὰ τοῦ δένουν τὰ χέρια.

Κι ὁ ἀετός, ὁ ἀετός πῆρε τὴν διαταγή, νὰ ἔρθει πρὸς τὸ βράδυ νὰ τοῦ φάει τὰ ἥπατα.

ΜΑΪΟΣ 1924

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ Ο ΤΥΑΝΕΥΣ ΕΝ ΡΟΔΩ.

Γιὰ τὴν ἀρμόζουσα παιδεύει κι ἀγωγή
ὁ Ἄπολλωνιος ὁμιλοῦσε μ' ἕναν
νέον πὺν ἔκτιζε πολυτελῆ
οἰκίαν ἐν Ρόδῳ. «Ἐγὼ δὲ ἐς ἱερὸν»
εἶπεν ὁ Τυανεύς στὸ τέλος «παρελθὼν
πολλῶ ἂν ἡδίων ἐν αὐτῷ μικρῷ
ὄντι ἄγαλμα ἐλέφαντός τε καὶ χρυσοῦ
ἴδοιμι ἢ ἐν μεγάλῳ κεραμεοῦν τε καὶ φαῦλον.»—

Τὸ «κεραμεοῦν» καὶ «φαῦλον»· τὸ σιχαμερό·
πὺν κίολας μερικὸς (χωρὶς προπὸνησι ἀρκετῆ)
ἀγυρτικῶς ἔξαπατᾶ. Τὸ κεραμεοῦν καὶ φαῦλον.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ.

Εἶναι παλληκάρι ἴσαμε κεῖ πάνω. Τόσο ἀψηλός πὺν,
γιὰ νὰ περάσει τὶς χαμηλὲς πόρτες τῆς ὑπηρεσίας, καμ-
πουριάζει.

Ἄπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τῆς πόλης ὡς τὴν ἄλλη, μὲ τὸ
ποδήλατο, πηγαίνει τὸ γάλα στὰ σπίτια. Αὐγὴ, μεσημέρι
καὶ δειλινό. Καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ στὸν ἀνοιχτὸ ἀγέρα τοῦχει
δώσει στὸ πρόσωπο μιὰν ὄψη ἠλιοκαμμένη κι ἀδρῆ.

Μὲ τὰ ὅλα του θὰ τὸν πείς λεβέντη. Προτοῦ παρ-
θοῦνε, τοῦ τῶλεγε ἡ γυναῖκα του. Κι ὁ ἴδιος ὅμως τὸ λέει
κάθε πὺν τσακώσει τὰ δουλικά νὰ τοῦ ρίχνουν ματιές.
Μὰ ἀνίσως εἶναι λεβέντης ὁ Ἄλέκος, ἐννοεῖ νὰ μένει
ἕνας «ἀξιόπρεπος» λεβέντης. Δὲν κάθεται, ἄξαφνα, νὰ τὰ
παίζει μὲ τὴ μιὰ καὶ μὲ τὴν ἄλλη. Διαλέγει. Κι ὡς τώρα
ποτὲ δὲ μετάνιωσε μὲ τὸ διάλεγμά του. Εἶναι παντρεμ-
μένος κι ἀγαπᾶ τὴ γυναῖκα του ὡστόσο παραξένο δὲν
τοῦ φαίνεται τὸ νὰ τρέχει καὶ πίσω ἀπὸ ἄλλες. Τῶχει στὸ
αἶμα του. «Καλὴ ἡ γυναῖκα μου, μὰ κι ἡ Οὐρανία ἀκόμα
καλύτερη, νὰ πάρει!» Τὶ ὡμορφη ἡ ξανθιά πλεξούδα, τὶ
ματιὰ μαργιώλικια, τὶ παιχνιδιάρικα τὰ τσακίσματα τῆς
Οὐρανίας! Ἄμὲ τὸ γέλιοι της! Ξεπηδαίει στὰ καλά καθού-
μενα, ὅπως τὸ νερὸ ἀπὸ πιδάκι, ὅταν τἀνοίξεις στὸν ἥσυχο
κῆπο. Γι' αὐτὸ, τὰ μεσημέρια, ἐκεῖ πὺν κάνει τὸ γύρο του,
πρῶτα στὸ πλουσιόσπιτο ὅπου ἡ Οὐρανία ὑπηρετεῖ θὰ
πάει. Καὶ κείνη πάλι τὸ ξέρει, μὰ καμώνεται πὺν δὲν τὸν
περίμενε.

«Πάλι ἐσύ; Μὲ τρώμαξες, πὺν νὰ σὲ πάρει!» τοῦ κάνει
ἀνοιγοντας τὴν πόρτα. Μὰ ἡ ἰδέα πὺν αὐτὴν προτίμησε,
τὴν κάνει νὰ τεντώνεται περήφανη καὶ καμαρωτῆ· τόσο
περήφανη πὺν νὰ ζαλίζεται κάποτε καὶ νὰ μὴ ξέρει τί λέει.

Καὶ τοῦ Ἄλεκου πάλι δὲν τοῦ βασταίει ἡ καρδιά νὰ
ξεκολλήσει ἀπὸ κεῖ μέσα. Πασπατεύει, πάει-ἔρχεται, ρω-
ταίει γιὰ τῶνα καὶ γιὰ τᾶλλο. Καὶ δὲν του νὰ τεντώνεται,
καὶ δὲν του νὰ στρίθει τὸ μουστάκι καὶ νὰ ξεροβήχει. Τὰ χεί-
λια της! Σὰν κεράσια πὺν κόλλησαν φαντάζουν. Ἄφινεις
ἀδάγκαστο τὸ φρούτο; Τὸ ζουμερὸ φρούτο πὺν μέστωσε,
πὺν κρέμεται καὶ καρτεράει τὸν πὺν θὰ τᾶδράξει
προτοῦ σαπίσει; Ναι, τὶ μεράκια πὺν τοῦ φέρνουν τᾶδά-

γκαστα κεράσια! Ένας λεβέντης αυτός, να γίνεται παιδάκι δειλό μόλις τάντικρούσει. Μάταια πάει να κάνει τον τολμηρό· ώσπου δέ βαστάει και της τὸ λέει. Τότε κείνη ἀγριεύει και τοῦ δείχνει τὴ βέρα του.

«Και τί μαυτό; κάνει ὁ Ἀλέκος, ξένοιαστος τάχα. Παντρεύθηκα, ξεπαντρεύομαι!»

«Ἄιντε! ἄλλοῦ νὰ τὰ πουλᾶς! ὅλοι σας ἔτσι λέτε...»

«Θὰ δεῖς λοιπόν! Νὰ μὴ μὲ λένε Ἀλέκο! Ἔνα κι ἕνα κάνουν δύο!»

Κι ἀπάνω στοῦ πείσμα του φεύγει ὁ Ἀλέκος· και στὸν καιήφορο, ἐκεῖ πού τὸ ποδήλατο ῥοβολάει μονάχο του, συλλογιέται τὰ λόγια ποῦπε:

Τί θὰ πει; Ἔτσι εἵκολα χωρίζεσαι ἀπ τὴ γυναῖκα σου; Και μήπως δὲν τὴν ἀγαπᾶς πιά; Ὅχι! αὐτὸ ὄχι... Μὰ πάλι, σὲ λίγο λέει: «Κι ἂν ἦταν ἔτσι..., τὸ παιδί;» Γιατὶ εἶναι και τὰγοράκι του πού βγαίνει στὴ μέση και τὸν κοιτάζει. Και τὸ μυαλό του γεμίζει ἀπ τοῦ παιδιοῦ τὰ καμώματα. Τὸ βλέπει νὰ παίζει, νὰ βάζει χέρι σὲ ὅλα, νὰ σκαρφαλώνει στὶς καρέκλες· τὰκούει νὰ μιλάει, νὰ μιλάει κι αὐτὸ δὲν ξέρει γιὰ τί... Και πάνω σαυτὰ, μαλλώνει τὸν ἑαυτό του κι ἀναθεματίζει τὴν Οὐρανία. Πατέρας εἶναι κι ὄχι κανένας λιμοκονιόρος! Καιρός νὰ φρονιμέψει, νὰ βάλει τάξη στοῦ μυαλό του, νὰ συμμαζευθεῖ στοῦ σπιτάκι του...

Μὰ νά. Πάλι τὴν ἄλλη μέρα ὁ πειρασμός. Στὸ αἶμα του σφυρίζει ὁ πόθος—κάποιο ἐλίμονο σφύριγμα πού τοῦ σασιτίζει τὰ λογικά και τοῦ ἀνάθει τὴν φαντασία...

Κι ὅμως, τὰ βράδια, στοῦ χαμόσπιτο, ἀφοῦ ὁ μικρὸς κοιμηθεῖ, ξαναγίνεται ὁ φρόνιμος Ἀλέκος. Ἔχει πάρει τῶνα ἀπὸ τὰ δυὸ χοντρά βιβλία πού στολίζουν τὸ μπουφέ και διαβάει δυνατὰ εἶναι δυὸ λαϊκὲς ἐκδόσεις ρωμάντων μὲ εἰκονογραφίες: «οἱ Ἀθλιοι» και «τὰ Μυστήρια τῶν Παρισίων». Ἡ γυναῖκα του ῥάθει. Εἶναι μιὰ νόστιμη, νεαρὴ νοικοκυρά. Ἀπὸ παιδί ἔμαθε στὴ δουλειὰ κι οἱ κανονικὲς πλάτες ἀρχινᾶν νὰ μαζεύονται ἀπὸ τὸ σκῆψε-σκῆψε. Τὴς ἀρέσει νὰκούει τὴ χοντρή αὐτὴ φωνὴ νὰ διαβάει, ἀδέξια μιὰ γλῶσσα πού κι οἱ δυὸ μισοκατ. λαβαίνου, νὰ σκονιάφτει σὲ μισοτελειωμένες φράσεις ἢ νὰ πηδαίει λέξεις γιὰ νὰ φτάσει «σῶμορφο». Ἐκεῖ, ἡ φωνὴ χοντραίνει, πασκίζει νὰ πάρει κάποιον τόνο παθητικὸ ἢ δραματικὸ. Ὅσοοο τὴς ἀρέσει αὐτὴ ἡ φωνὴ γιαιτὶ δὲν τὴς ἱστορίζει τὸ

ρωμάντσο, ἀλλὰ τὴν ἀγάπη τους—μιὰν ἱστορία ἀπλή και συνηθισμένη, βασανισμένη μὲ τὰ πρῶτα χρόνια τὴς ἀναδουλᾶς. Και τὴς μιλάει ἀκόμα γιὰ τὸ γάμο τους στοῦ νησι, γιὰ τὸ ταξίδι τους στοῦ κατὰστρωμα τοῦ βαποριοῦ και γιὰ τὸ μικρὸ πού ἦρθε μέσα στὴ στενοχώρια...

«...Ὁ δὲ Μάριος ἐβράδιζε περιφροντὶς. Ἡ Τιτίκα ἐμειδία εἰς τοὺς στοχασμούς του. Μακρόθεν θόρυβος ὁδοστρωμάτων ἤκούετο· ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἐδείψα ἐπαναστάσεις...»

— Τὶ ὦραϊα! κάνει κείνη. Και δὲν ξέρει ποιὰ εἶν' «ὦραϊα», τοῦ βιβλίου ἡ ἱστορία ἢ ἡ δικιά της.

Κι ὁ Ἀλέκος ἔχει γυρίσει τὸ φύλλο και διαβάει:

«Κεφάλαιον γιῶτα κάπα. Καρδία ὑπὸ Πέτραν...»

✱

Πῶς εἶχε γίνει αὐτὸ: Πῶς μπόρεσε νὰ γίνει;...

Κάποτε, ὅταν τσακώνει τὸν ἑαυτό του νὰ ρωτᾶει ἔτσι, λέει σὰ γιὰ νὰ παρηγορηθεῖ: «Ἔτσι εἶναι! Ἄμα δὲν τὸ δεῖς μὲ τὰ μάτια σου, δὲ μπόρεις νὰ τὸ πιστέψεις...»

Και θυμάται... Μιὰ μέρα γειτόνοι τότε σταμάτησαν στοῦ δρόμο και τοῦ εἶπαν νὰ τρέξει γλήγωρα στοῦ σπιτί. Και τὸν κοίταζαν ἔτσι παράξενα! Και κείνος πάλι τοῦ, κοίταζε σὰ νᾶθελε νὰ μαντέψει ἂν ἦταν καμμιά χαρὰ, ἢ μήπως...

Και θυμάται... Στὴ μέση τὴς καμάρας τὸ κρεββάτι· και πάνω του κάτι παραμορφωμένο, τσακισμένο, λασπουρισμένο... Μὰ ἦταν δυνατὸ νᾶναι τοῦ ἀγοριοῦ του τὸ χορμί κείνο τὸ πρᾶμμα; Ἦταν δυνατὸ;...

Και θυμάται... Κατὰπληξη τὸν εἶχε κυριέψει μπροστὰ σὲ κείνο τὸ θέαμα· ἕνα παντοδύναμο αἶσθημα κατὰπληξης ἐκμηδένιζε ὅλα τᾶλλα. Ἔστεκε μᾶνοιχτὸ στόμα, σὰν παλαβωμένος. Δὲν ἦθελε νὰ καταλάβει, δὲν ἦθελε νὰ πιστέψει. Θὰ ὄνειρευόνταν ἴσως... Ὅμως οἱ ἄλλοι τὸν κοιτάζου και δὲ μιλοῦν. Και κάποιος, σωριασμένος στὰ πόδια τοῦ κρεββατιοῦ, σιγόκλαιγε: ἡ γυναῖκα του. Κι ὅλο αὐτὴ ἡ κατὰπληξη!... Σὲ μιὰ στιγμή, ἄρπαξε μὲ βία τὸ χέρι τὴς γυναίκας του και τὸ τράβηξε κάτω: «Μὴν κλαῖς!» Γιατὶ κι αὐτὴ νὰ μὴ πασκίζει νὰ μὴ πιστεύει; Γιατὶ νὰ δέχεται ἔτσι τὸ κακό;... Τότε γυρνᾶει κείνη τὸ πρῶ-

σπο, τὸν κοιτάζει καὶ τοῦ λέει: «Κι ἐσύ ἄπονος, Ἄλεκο! Κι ἐσύ!» Ἄπονος; Πῶς τὸν ἐφαντάσθη τέτοιο; Βουβὴ ὀργὴ τὸν ἔπνιξε. Ἄπονος! Ἔτσι τοῦ ὄρχονταν νὰ πετάξει ὄξω ὅλο κείνο τὸ γυναικολοῖ πού τὸν κοιτάζε, λὲς καὶ δικαίωμεν τὰ λόγια τῆς γυναίκας του... Μὰ σὲ λίγο, πάλι κεινὴ ἢ παντοδύναμη κατάπληξη τὸν κάρφωνε κεῖ, βουβό, ἀνήμπορο νὰ τὸ κουνήσει, μὲ μιὰν ἠλίθια ἔκφραση στὰ μάτια...

Ἀργότερα, τὸν εἶχαν πάρει κατὰ μέρος ἄντρες πονετικοὶ καὶ τοῦ ἐξήγησαν: Τὸ παιδί ἔπαιζε στὸ δρόμο. Ταυτοκίνητο τοῦ ἰδιοκτήτη... Τὸ παιδί παίζει ξένοιαστο... Ταυτοκίνητο σφυρίζει, σφυρίζει ὥσπου...

Κι ὅταν, μετὰ δυὸ μέρες, πῆγε στὸ σπίτι τοῦ ἰδιοκτήτη, τότε, μέσα στὰ πλούτη, κατάλαβε μιὰ διαφορὰ καὶ κάποια ἀφρόντιδη καλοπέραση νὰ βασιλεύει κεῖ μέσα. Καὶ μονάχα τότε ἀληθινὴ θλίψη συνεπῆρε τὰ λόγια ποῦ ἔχεν ἐτοιμάσει: μέσα στὴν πλούσια σάλα, ξέσπασε σὲ ἀκράτητο κλάμα. Καὶ σὰν ἐσήκωσε τὸ κεφάλι, ἀντίκρισε τὸ γυιὸ τοῦ ἰδιοκτήτη νὰ τὸν κοιτάζει μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες. Καὶ τὸν ἄκουσε νὰ λέει: «Ἔ καλά! Τὶ κάνεις ἔτσι;... Θᾶγεις τὴν ἀποζημίωση».

Σὰν ἀπὸ σίδηρο καυτὸ χαράχτηκαν τὰ λόγια κεῖνα στὴν ψυχὴ του· καὶ πάντα, ἅμα τὰναλογοῖσθεῖ, θλίψη πικρὴ καὶ πικρὴ ὀργὴ τότε ταράζουν...

Θυμᾶται, πάντα θυμᾶται...

✱

Εἶναι μόνος. Στὴν πλαϊνὴ κάμαρα ἢ γυναῖκα του κοιμάται. Ἀκούει τὴ ρυθμικὴ ἀνάσα τῆς κοιμάμενης καὶ φαίνεται σαυτό, τὸν ξάγρυπνο, πὼς τοῦ μιλάει γιὰ κάτι πού ἀπὸ καιρὸ ἔχει χάσει—γιὰ τὴν ξένοιαστὴ μακαριότητὴ τοῦ ὕπνου. Συλλογεται: «Πῶς μπορεῖ νᾶναι ἔτσι ἡσυχὴ;» Πάντα, ἀφοῦ ἀποφάγουνε, τὸν ἀφίνει μόνος καὶ πάει νὰ πλαγιάσει. Τοῦ φαίνεται τόσο ἀλλόκοτο τὸ νὰ μπορεῖ ὁ ἄλλος νᾶναι ἡσυχός! Νοιώθει πὼς μίλλια τὸν χωρίζουν ἀπὸ τὸν ἡσυχὸ καθὼς κι ἀπὸ τὸν παλιὸ ἑαυτό του. Ἔχει ἀλλάξει ὀλάκερος· ἔγιν' ἀμίλητος κι ἀράθυμος· ἀνοίγει τὸ στόμα μόνος γιὰ νὰ βροῖσει καὶ νὰ μαλλώσῃ. Τὸν ἀγορεύει ἢ ἰδέα πὼς ὅλα ξανάρχισαν νὰ κυλᾶν σὰν καὶ πρῶτα ξένοιαστα, πὼς στὴν καθημερινὴ ζωὴ τίποτε δὲν στα-

μάτησε. Μανία νᾶντιδράσει στὴ συνήθεια τὸν κυριεύει· θέλει νᾶντιδράσει· νοιώθει θαμπὰ πὼς ἢ συνήθεια εἶν' ἓνας ἐχθρὸς!

Μέρες—μέρες, περνᾶει μὲ κάποιον πόνο ἀκαθόριστο στὸ κεφάλι. (Σὰ νὰ τοῦ βάζουν καυτὸ σίδηρο καὶ νὰ τοῦ τὸ βγάζουν, κι ὕστερα πάλι νὰ τοῦ τὸ ξαναβάξουν).

«Μπορεῖ κι ὁ ἴδιος νὰ φταίω...» λέει κάποτε. Καὶ τότε χάνει τὸ κουράγιο νὰ ἐξηγηθεῖ μὲ ἄλλον κανένα. Πιάνει καὶ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτό του· λέει πὼς ἴσως νὰ παλάτωσε. Κάτι σὰν ἀγανάχτηση ἀνεβαίνει μέσα του—ἀγανάχτηση μὲ τοὺς ἄλλους πού ἔπαψαν νὰ βασανίζονται—μὰ τὴν στρέφει στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του...

Δυὸ μῆνες ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε. Συλλογεται κάποτε: «Εἶναι ἀρκετοὶ δυὸ μῆνες γιὰ νὰ ξεχάσεις;...» Κι ὅμως νὰ πού οἱ ἄλλοι ξεχάσαν. Καὶ τώρα πού πῆρε τις 150 λίρες ἀποζημίωση, ἢ γυναῖκα τοῦ τὰ λέει: «Ὅ, τι ἔγινε, ἔγινε! Τώρα καιρὸς νὰ βολευθοῦμε. Νὰ βολευθοῦνε! Τὸν ἀγορεύει ἔτσι αὐτό! Μὰ πάλι κάποιος ξυπνάει μέσα του καὶ τὸν ρωτᾷ: «Γιατὶ κάνεις ἔτσι; Τάχα δὲν γίνεσαι λεφτὰ νᾶνοίξεις μαγαζί; Νὰ τὰ λεφτὰ! Κοίταξε νὰ βολευθεῖς!»

Τὶ νὰ τὰ κάνει τὰ λεφτὰ; Γυρεύει κεῖνο ποὺ χ'ἀθήκε... Κι ἀκόμα γυρεύει νὰ μάθει τὸ γιατί... Γιατὶ ἦταν γραφτό; Κι ἂν ἢ Μοῖρα ἦταν κάποια δύναμη τιμωρητῆρα, αὐτὸς τί τῆς ἔφταιξε;... «Θεοῦ θέλημα!» λέει σὲ λίγο· καὶ κάνει νὰ ἡσυχάσει...

Μὰ νὰ πάλι. Νὰ πού βγαίνει γιὰ τὴ δουλειὰ κι ἀνταμώνει γειτόνους πού τὸν ζουλεύουν γιὰ τὴν ἀποζημίωση κι ἀνταμώνει παιδιὰ ἄλλα νὰ παίζουν, καὶ βροῖσκει τὸ γυιὸ τοῦ ἰδιοκτήτη πού τὸν ρωτᾷ: «Ἔ; εἰς' εὐχαριστημένος τώρα;» Θαρρεῖ πὼς τοῦ σαλαπατᾶν τὴν ψυχὴ, ὅταν μετρᾶν ἔτσι ἓνα ἀσυμπλήρωτο χαμό. Εὐχαριστημένος, λέει; Ἔτσι τοῦ ὄρχεται νὰ «πάρει τῶν ὀμματιῶν του» καὶ νὰ φύγει μακριὰ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ξένους... Μὰ ὕστερα πάλι λέει στὸν ἑαυτό του: «Κάτσε φρόνιμα! Ἐσὺ δὲν ξέρεις ὁποῖος δὲ σκαμπάζει, ἂς μὴ γυρεύει νὰ μάθει!...»

Ἀλήθεια τί σοῦ εἶναι ἢ γνώση στὸν ἄνθρωπο! συλλογεται πάνω σαυτὰ. Κεῖνος πού ξέρει πράματα πολλὰ καὶ ξέρει νὰ τὰ ξηγήσει, εἶναι σὰ νᾶχει κάποιος σύτροφο πού σκύθει πάνω ἀπὸ τὸν πόνο του καὶ τοῦ ὀρμητεύει κατὰ πού

νά πάει και πού νά μὴν πατήσει. Ὅμως ὁ Ἄλέκος; Μονάχα νά κουτσοδιαβάξει ξέρει μέσα ἀπὸ παλιὰ ρωμάνσα και λόγια «βαθειά» δὲν θυμάται ἔξοδ ἀπὸ κάποια λόγια τοῦ Εὐαγγελίου...

Εἶναι μόνος. Στὸ πάτωμα, μιὰ λιμνοῦλα ἀπὸ ἀσήμι λυωμένο θάλλεγες: τὸ φεγγάρι Ἡ νύχτα εἶναι γλυκεῖα και ἤρεμη. Ἀρχίζει και αὐτὸς νά ἠσυχάζει μὲ τούτη τὴ γλυκεῖα νυχτιά. Ἀφουγκράζεται: Μπαίνουν ἀπ τάνοιχτο παράθυρο παράξενοι θόρυβοι τῆς ἔξοχῆς. Στάλες νεροῦ μουσικὲς στὸ συντριβάνι γειτονικοῦ κήπου. Κάπου-κάπου σύρσιμο φύλων στὸ δρόμο· μουρμουρητὸ τοῦ ἀγέρα. Δροσιὰ γλυκοφυσάει και χαδεύει τὴ γῆ. Ἡ ἴδια δροσιὰ θὰ χαδεύει και κεῖ κάτω τὸ χῶμα, ὅπου τὸ κορμάκι τοῦ παιδιοῦ του...

Πάλι θυμήθηκε. Πονάει... Τὸ μυαλό και ἡ καρδιά· και τὰ δυὸ πονᾶνε. Ἀκουμπάει στὰ χέρια του τὸ κεφάλι: νά μποροῦσε τουλάχιστο νά κλάψει!... Και ὁ ἄλλος κοιμάται ἐκεῖ σιμά, ἤσυχά-ἤσυχά. Πόσο μακριὰ βρίσκεται ὁ ἕνας ἀπ τὸν ἄλλο!... Λιγάκι νά πρόσεχε τὸν ἄλλο, πόσο κοντὰ θάταν...

Χρόνια εἰρηνικὰ τοῦρχονται στὸ μυαλό. Ὁ κόσμος τότε ἦταν τὸ νησι και τὰ χωριά—χαμόγελα πολύχρωμων σπιτιῶν πὸν ξεπροβάλλουν μέσα στὶς καταπράσινες βουνοπλαγιές. Τότε, παιδάκι ἀκόμα, κρατοῦσε «τὸ ἴσο» στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ. Διόλουστα χρόνια! Κι οἱ μέρες ὅλες καινούργιες, σὰν τοὺς ἤχους καμπάνας ἀπὸ διάφορα καμπαναριά, ἔστελναν ἢ κάθε μιὰ στὴν παιδικὴ ψυχὴ και ἀπὸ ἕνα καινούργιο ἀντίλαλο. Μέσα σὲ φωτιστέφανο καμάρωνε ὁ νάρθηκας· κι ὁ παπᾶς ἀνέβαινε στὸν ἄμβωνα και διάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ κατόπι, κουνώντας τὰ φαρδομάνικά του πίνω ἀπ τὰ κεφάλια τῶν χωριανῶν, μιλοῦσε γιὰ τὴν «ἄγια μέρα» και γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ. Κι ὅλοι τοὺς ξεχνοῦσαν τὴν καθημερινὴ ζωὴ και ἀναλογίζονταν τὰ λόγια του, πὸν μόλις καταλάβαιναν...

Σὰν τὴν ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ γλυκεῖα και ἤρεμη κυλάει ἡ νύχτα. Κι ἡ δροσιὰ τῆς εἶναι μάλισμα πὸν σοῦ γλυκαίνει τὴν ψυχὴ. Στάπεναντι δέντρα θροοῦνε φύλλα. Ἔτσι, ἔτσι ἀλαφριά, ἔτσι ναουριστικά θὰ θροοῦνε τὰ φύλλα ἐκεῖ, πάνω ἀπ τὸ χῶμα... Καὶ θὰ τοῦ λένε: «Κοιμήσου, κοιμήσου...»

Νά πὸν πάλι θυμήθηκε· ὡς πότε λοιπὸν θὰ σκαλίζει ἔτσι;...

Μακριὰ, ἕνα κάρρο διαβαίνει τρίζοντας. Ὑστερα πάλι ὁ ἀγέρας μουρμουρίζει.

«Δὲν πρέπει νά σκαλίζεις!» συλλογέται. Σηκώνεται. «Μῆτε νά θυμώνεις μὲ κανένα... Τὶ μπορεῖς ἐσὺ νά ξέρεις;... Ἔχεις τὰ λεφτά.»

Τὰ λεφτά! Πῶς τὸν πληγώνει τὸ μέτρημα τῆς δυστυχίας μὲ τὸν παρᾶ! Νά τὰ ξόδευε τουλάχιστο· νά μποροῦσε νά τὰ ξόδευε!

«Μονάχα τότε θὰ ξεχάσω» συλλογέται καθὼς πλαγιαίνει...

Κύματα δροσιᾶς χαδεύουνε τὴ γῆ. Τὰ φύλλα μουρμουρίζουν, μουρμουρίζουν...

✱

Μοσχοβολᾶν οἱ κῆποι. Στὸν πρωῒνὸ ἀγέρα λουλουδιῶν μοσχοδόλημα. Σὰν κάποιο μήνυμα γλυκὸ νά σκορπάει τὸ μοσχοδόλημα—ἔτσι γλυκὸ πὸν μεθάει τὸ λογισμό και τὸν κάνει νά παραμιλάει ἀπ τὴν χαρὰ: «Τώρα-δὰ ἀρχινάει ἡ ζωὴ... Τώρα-δὰ σὰ νά ξαναγεννιέσαι...»

Κάτω ἀπὸ φουντωτὲς δενδροστοιγιές κυλᾶν τὰμάξια. «Τὶ πρωτομαγιά εἶναι τούτη! κάνει ὁ Ἄλέκος, μισομεθυμένος, φαρδὺς-πλατὺς ξαπλωμένος σὲν ἄμάξι. «Εἶδες ποτέ σου τέτοια πρωτομαγιά;» Χαμογελάει ἡ γῆ σὰ νυφοῦλα λαμπροστόλιστη, κάτω ἀπ τὸν ἥλιο· τὸ νυφικὸ τῆς τὸ ἐτοίμασε ὁ Μᾶης... Ἐδῶ πράσινο, ἐκεῖ πράσινο, παντοῦ ἕνα ὄργιο πράσινου, μιὰ γκάμμα ἀτέλειωτη πράσινου μὲ παραλλαγὲς πὸν θαμπώνουν...

Παρέες-παρέες προσπερνᾶν σιγοτραγουδώντας· μαγιστέφανα κρέμονται στὸν ὄμο τῶν περισσότερων. Ἄμάξια και αὐτοκίνητα φειδογλυστράν και σκούζουν· λαντέρνες, σαντούρια, βιολιά ξέχορδα ἀνακατεμένα ξεσποῦν.

Ἄμὲ τὸ φῶς! Παλμοὶ χαρᾶς σὰ νά τὸ διαπερνᾶν, νά τὸ donoῦνε, νά τὸ κάνουν νά τρεμουλιάζει κεῖ-πέρα, πάντα κεῖ-πέρα, ὄλο και πιο πέρα. Ὁ Ἄλέκος τὸ θωρεῖ ἀπὸ τὰμάξι. Τσακώνει κομμάτια ἀπὸ φωτερὸν οὐρανὸ νά ξεπροβάλλουν μέσα σὲ φυλλωσιές· και πάνω στὴ ζαλάδα του, τοῦ φαίνεται πὸς κεῖ πέρα παννιὰ λευκὰ ἀνεμίζουν, καρδία

Ίσως με δλοφρούσκατα παννιά ξεκίνησαν κι άρμενίζου
κει πάνω...

Από τὸ πλαινὸ ἀμάξι, ἕνας μεθυσμένος άρχινάει με
βραχνη φωνή :

«Σαμιώτισσα, με τις ἐλιές και με τὰ μαῦρα μάτια...»

Και δός του νὰ τὸ λέει και νὰ τὸ ξαναλέει ὥσπου ἡ
γυναίκα πὸν κάθεται πλάι του δὲ βαστάει και τοῦ βουλώνει
τὸ στόμα με τὸ χέρι της. «Πάψε πιά, εὐλογημένη! Μᾶς
ξεκούφρανε!...»

Κι οἱ πεζοπόροι τραβᾶν κι αὐτοὶ τὸ δρόμο τους, μισο-
ζαλισμένοι, μισονοιώθοντας τὸ μήνυμα τῶν κυλουδιῶν.
Υπάρχουν ἐρωτευμένοι πὸν ἀγκαλιάζονται καταμεσῆς τοῦ
δρόμου, και υπάρχουν ἄλλοι πού, δειλοί, δὲ λένε τίποτε·
μόνο σφίγγει ὁ ἕνας τὸ χέρι τᾶλλονοῦ...

Κάποια λαντέρνα άρχισε ἕνα ρυθμὸ ξεκομμένο, άργό·
τὸ ντέφι χτυπάει βαριά.

«Βάρα, λαντέρνα! Βάρα!» κάνει ὁ Ἄλέκος...

Πλάι του εἶναι ὁ Μανώλης, γείτονας και σαγαγάρης
τὸ ἐπάγγελμα. Ἐνας μεσόκοπος με μουστάκι πὸν πάει
νάσπρίσει στὸ πρόσωπο γραμμὲς ἔντονες πὸν τὰ γεράμ-
ματα άρχισαν νὰ ἀπαλαίνουν. Κουνάει τὸ κεφάλι κάθε
πὸν ἀντικρύζει τὸ μεθυσμένο του σύντροφο.

«Πάει! Ὁ κόσμος χάλασε, διαφθάρηκε!..., λέει μέσα
του. Με μιὰ-δυὸ μπουνκάλες τοὺς βλέπεις σχνίπα στὸ με-
θύσι... Ποῦστε, ρὲ νιάτα μου!... Νὰ πίνεις, νὰ πίνεις και
νὰ νοιώθεις πούπουλο τὸ μυαλὸ και τὴν περπατησιὰ
ἀσίκη...»

«Φέρτε νὰ πιῶ! κάνει ὁ Ἄλέκος. Ὡς τὸν πάτο νὰ
πιῶ...»

Νὰ πιεῖ νὰ νοιώθει πάντα τὸ μυαλὸ χωμένο στὴ
ζαλάδα τοῦ μεθυσιοῦ. Χρόνος θᾶναι πὸν οἰχτήκε ἔτσι
στὸ γλέντι. Πᾶνε νὰ φαγωθοῦν οἱ πιράδες. Μὰ δὲν τῶχε
πει; Νὰ πὸν κοντεύει νὰ ξεχάσει...

Και τὸ μήνυμα φέρνει κάτι σάν καινούργιο. Σὰ
νὰ ξαναγεννίεσαι στὸν πρωῖνὸ ἀγέρα. Οἱ ἄνθρωποι θυ-
μούνται καλοκαίρια περασμένα, νιάτα λελέντικα. «Ἴσως
νὰ ξαναγυρίσουν!» λέει τὸ μήνυμα· κι ὁ λογισμὸς, μόνο
μαῦτό, μεθάει.

Κάτι νοιώθει κι ὁ Ἄλέκος. Σὰ νὰ τοῦρχεται νὰ τρα-
γουδήσει δυνατὰ ἢ πάλι νὰ κλάψει σὰ μωρὸ παιδί. «Σὰ
νὰ ξαναγεννίεσαι!...» λέει μέσα του. Γέρνει κι ἀγκαλιάζει
τὸ σύντροφό του.

«Κάτσε φρόνιμα!» κάνει ὁ ἄλλος και τὸν ξαναθάζει
σ ἡν θέση του.

Και ὀλοένα τᾶμάξια νὰ κυλᾶν περισσότερα· πλήθη
κόσμου νὰ διαβαίνουν σένα ὄργιο χαρᾶς και ἡλιου..

Ἐχουν φτάσει ὁ Μανώλης κατέβηκε κι ὄλας. Ση-
κώνεται κι ὁ Ἄλέκος· νοιώθει πὸς θὰ τοῦ φύγουν τὰ πό-
δια... Ὡστόσο ἔχει κάπως ξεζαλιοθεῖ και καταφέρει νὰ
χώσει τὸ κλειδί και νᾶνοίξει τὴν πόρτα.

Σταῦτιά του ἀκόμα βουίξει τὸ κομμάτι τῆς λαντέρνας
και τὸ τραγούδι τοῦ μεθυσμένου.

Τὶ ἡσυχία δῶ μέσα! Πατάει στὶς μύτες τῶν ποδιῶν
και συλλογεται πὸς ἡ γυναίκα του θὰ κοιμάται ἀκόμα...

Ναί· ἡ γυναίκα κοιμάται. Τῶνα χέρι κρέμεται
ἔξω ἀπ τὸ πάπλωμα. Φέγγει ἡ κάμαρα ἀπὸ ἡλιό· οἱ τρα-
χειὲς γραμμὲς τοῦ χλωμοῦ προσώπου τῆς ἔγκυας γυναίκας
σὰ νὰ ξεαῦλώνονται μέσα σὲ τέτοιο φέγγος. Ὁ Ἄλέκος
ἔχει σταθεῖ στὴν πόρτα και θεωρεῖ τὴν κοιμάμενη. Ἄν
ἦταν δυνατὸ νὰ ξυπνήσει... Νὰ ξυπνήσει και θὰ τῆς σφίξει
τὸ χέρι (δὲν θᾶχει τὸ κουράγιο νὰ τὸ φιλήσει)· και θὰ τῆς
μιλήσει γιὰ τὴν φωτεινὴ πρωτομαγιά, γιὰ τὴ δισκένδαση
στὸ ποτάμι και γιὰ σένα πὸν θαρρεῖς πὸς ξαναγεννίεσαι...
Ἄλλος Ἄλέκος ξυπνάει μέσα του...

Μὰ κείνη κοιμάται πάντα· ἀλαφριὰ ἀνασαίνει. Και
πὸς χαμογελάει στὸν ὕπνο! Μισοσχεδιάσθηκε στὸ στόμα
κάποιο χαμόγελο και πῆγε νὰ σβύσει πίσω ἀπὸ κείνη τὴ
γραμμὴ τῆς πίκρας, ὀλόγυρα στὸ κάτω ἄχείλι... Σὲ ποιόνε
τάχα νὰ χαμογελάει; Ἴσως στὸ μικρὸ πὸν θάρθει σὲ λίγο
στὸν κόσμο...

Κι ὁ Ἄλέκος νοιώθει πὸς κι αὐτὸ θᾶναι σὰ συνέχεια
τοῦ ἄλλου πὸν χάθηκε. Θᾶχει κάτι ἀπὸ κείνο μὰ και κάτι
δικό του. Και δὲν θὰ ξέρει ποιὸ ἀπ τὰ δυὸ νὰ πρωτα-
γαπήσει...

Ὅμως ἄς φέρει, ἄς φέρει κάτι καινούργιο μέσα
σαῦτό τὸ σπίτι... Ναί θὰ φέρει! Τοῦ τὸ λέει ἡ πρωτομα-
γιά... Ἐτσι, σὰ νὰ τοῦρχεται νὰ κλάψει· τὶ εὐτυχία νὰ κα-

ταλαβαίνεις τὸν ἄλλο πὸν χαμογελάει στὸν ὕπνο του !...
"Ὁχι, δὲν θὰ τὴνε ξυπνήσει.

Μόνο σκύβει ὁ Ἀλέκος καὶ φιλεῖ ζεῖνο τὸ χέρι πὸν κρέμεται.

Θᾶθελε τὸ φιλί του νὰ λέει τὸν καημὸ καὶ τὴν κατάντια ὅπου σὲ φέρνει ἓνας χαμός· μὰ καὶ τὴν χαρὰ τῆς ἀπαντοχῆς...

Ἡ πρωτομαγιά... Κι ἐσὺ πὸν ξαναγεννιέσαι... Κι ἡ ζωὴ πὸν σου φέρνει σὰν κάτι καινούργιο...

«Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶναι καινούργιο...», συλλογιέται σὲ λίγο ὁ Ἀλέκος.

Ὅμως νοιώθει πὸς εἶναι καλὸ νὰ προσμένεις πὸς θάρτει πάντα κάτι καινούργιο !...

Θ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ.

Προσκυνητῆς σὰν τύχει κάποια μέρα,
Καλὲ πὸν γιὰ τὴν τῶρα σκιρτᾷ ἡ καρδιά σου,
νὰ φτάσεις στὰ κρογιαλία αὐτὰ δωπέρα,
ποῖο μοιρολόι νάκοῦν θᾶχουν τᾶφτιά σου,

Στὴ μοναξιά σὰ θὰ σὲ σέρνει ἡ Ἐσπέρα...
Ποιὸ γέννημα τῶν σπλάχνων τῶν στοχάσου !..
καθὼς χτυποῦν τὰ κύματα στὴ ξέρα
θρηνολογοῦν... μὰ ὦ σύ ! μὲς στὴν καρδιά σου,

Καθὼς βαθιά γροικᾷς τὸ Μέγα Πόνο,
εὐτυχῆς τέτοιαν ὥρα, ἂν ἀντίς,
ἂν ἀντὶ δάκρυ, μέσα σου τὸν Τόνο

Τὸν πὸν ἀψηλὸ τοῦ Ἐλεγου αἰστανθεῖς
καὶ τότε, σᾶξιας Ἐκφρασης τὸ δροῦμα
τῆς ψυχῆς σου ἱστορώντας : κάνεις τάμα.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ

ΑΥΤΑΠΑΤΗ:

Nous n'aimons jamais les femmes telles qu'elles sont ni telles qu'elles apparaissent aux autres, mais telles qu'il nous plaît de nous les représenter.

JULES LEMAITRE

Αναρωτῶ ποιὰ νᾶναι τῆς ζωῆς σου ἡ ἀλήθεια
—ἐγὼ πὸν ἀρρωστιάρικα μὲ ψέμμα σᾶχω ντύσει—
καὶ προσπαθῶ νάντιληφθῶ μὲς τὰ κρινένια στήθεια
ποιῶν πόθων ἀνιστόρητων οἱ φλόγες ἔχουν σβύσει.

Σιγοτραβῶ τὸν πέπλο σου νὰ δῶ ποιὰ κρύβεις κάλλη
—γιὰ σένα πὸν μιλήσανε τῆς Δύσης τὰ χωριά—
μὰ τρέμοντας τὰ χέρια μου τάπαλορίζουν πάλι
μὲ σεβασμὸ στῆς ὁμορφιάς τὴν ἀφθαστὴ θωριά.

Καὶ μένω στὸ χουσόνειρο πὸν πλάθ' ὁ λογισμὸς μου,
σὰν ἄπειρος προσκυνητῆς σὲ τάφο θεϊκό,
μὲ λίστη ξεσκαλίζοντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου
ὥστε νὰ βρεῖ τᾶπόμακρο γι αὐτὸν ἰδανικό.

Οἱ δυὸ μὲς πόσο μοιάζουμε ἀναζητώντας κάτι
πότε στὸ κενοτάριο, πότε στὴν αὐταπάτη...

ΡΙΚΑ ΑΓΑΛΙΑΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ "ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ"

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μέσα στη Βασιλεύουσα, μπροστά από τὸ παλάτι
προσμένουν τὰ λεβέντικα τῆς Πόλης παλληκάρια·
λάμπουν στὸν ἥλιο τὸν ἀψὺ τὰστραφτερὰ σκουτάρια
καὶ πλῆθος καρτερᾶ ὁ λαὸς ὡς ὅπου πάει τὸ μάτι.

Ἄνοιγει ἡ πόρτα· ὁ Βασιλιᾶς προβαίνει ἀπάνω στάτι.
Σιγὴ παντοῦ κι οὐδ' ἀναπνιά θωρεῖς νὰ σεῖ τὰ σμάρια.
Οἱ πολεμιστᾶδες ξαφνικὰ σηκώνουν τὰ κοντάρια
καὶ σύσμιχτοι δρομοῦν φορὰ πέρα γιὰ τὸν Εὐφράτη.

Ὁρες περνοῦν γιὰ νὰ διαβοῦν, κι ὁ λαὸς ὁ συναγμένος
μὲ βᾶγια καὶ μὲ φοίνικες φαιδρὰ τοὺς προβοδᾶ.
Κινάει στερνὰ κι ὁ Βασιλιᾶς μὲ δύναμη τραεῖα

τὸ χαλινὸ τοῦ ἀλόγου του καὶ τρέχει ἀρματωμένος.
Φωνὲς ἀκοῦς κι ἀλαλαγμοὺς ἀπὸ χιλιάδες χεῖλη,
ὡς ὅτου ἀργὰ οἱ βαρδιάτορες κλειοῦν τὴ βαρεῖα τὴν πύλη.

ΛΙΝΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΣΥΝΝΕΦΑ.

Ἔρχονται πέρα σύννεφα πολλὰ
λαφροπερπάτητα καὶ θολωμένα,
σὰ νᾶναι ταξειδιάρικα πουλιά,
μαῦρα πουλιά, πολυταξειδεμένα.

Πηγαίνουν ἕνα-ἕνα σιὸ σωρὸ
σκόρπια, κοπαδιαστὰ καὶ μαζεμένα
κ' ἰσκιώνουν γύρω τὸ μικρὸ χωριὸ
μαῦρα, σγουρὰ, κυρτὰ καὶ πονεμένα.

Καὶ σὰ νὰ θέλουν κάτι γιὰ νὰ ποῦν
μονότονο ἕνα κλάμα ἀρχινᾶνε.
Σταλαματιῆς στὴ στέγη μου χτυποῦν

τὰ δάκρυα, θλιβερά, ποὺ μαρτυρᾶνε
—καθὼς σιμὰ διαβαίνουν τῶνα σιᾶλλο
κλαίγοντας—κάποιο πόνο τους μεγάλο.

ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΑΘΩΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ.

ΠΡΟΣΩΠΑ:

ΠΑΝΟΣ,

ΕΛΕΝΗ, γυναϊκά του.

ΔΗΜΟΣ, γείτονας του Πάνου.

ΤΑΚΗΣ,

ΚΩΣΤΑΣ, } φίλοι του Δήμου.

ΘΕΩΝΗ, οικογενειακή φίλη του Πάνου.

Ο Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ,

Ἡ σκηνή στὸ σπίτι τοῦ Πάνου.

Ἄριστέρα, στὴ γωνιά, μικρὸ διβάνι. Πολυθρόνες καὶ καθίσματα βαλμένες μετὰ τάξη. Στὸ βάζο, σάλα ποὺ βγαίνει στὸν κήπο. Στὸ ἄνοιγμα τῆς σκηνῆς, ὁ ΠΑΝΟΣ φαίνεται καθισμένος στὰ δεξιὰ, σὲ μιὰ πολυθρόνα, βλέποντας πρὸς τὸν κήπο.

ΣΚΗΝΗ Α.

ΕΛΕΝΗ. (*ἀνεβαίνοντας τὶς σκάλες τοῦ κήπου*). Καὶ τί θὰ γίνουν τώρα οἱ καυμένοι ἄνθρωποι;

ΠΑΝΟΣ. Εἶδες τὸ σπίτι λοιπόν, Ἐλένη; Δὲν τὸ βρίσκεις στερεό;

ΕΛΕΝΗ. Χμ. Τοῦ ἔβαλαν στὰ πλάγια κατὰ ξύλινους στύλους γιὰ νὰ τὸ κρατήσουν. Μὰ δὲν με βεβαιώνει αὐτὸ γιὰ τίποτε. Ὁλόκληρο κτίριο νάχει γιὰ στήριγμα λίγα ξύλα.

ΠΑΝΟΣ. Αὐτὸ λέω κι ἐγώ. Πρέπει ὅλοι τους τὸ γρηγορότερο νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ σπίτι. Ἄν θέλουν τὴ ζωὴ τους.

ΕΛΕΝΗ. (*κάθεται κοντὰ του*). Κι ὅμως γιὰ σκέψου το. Νομίζεις λοιπόν πὸς εἶν' ἔτσι εἰκόλο νὰ φέρεται κανεὶς τὴν καθημερινή του ζωὴ; Τὴν ἡσυχία;

ΠΑΝΟΣ. (*σταθερά*). Εἶναι τὸ ζήτημα τόσο σπουδαῖο ποὺ δὲν ἐπιδέχεται συζήτηση. Ὁ ἀρχιτέκτονας διάταξε τὴν ἐκκένωση.

ΣΚΗΝΗ Β.

(Ὁ Δήμος φαίνεται στὴν πόρτα τοῦ κήπου, κάτω, μετὰ δύο νέους).

ΔΗΜΟΣ. Καλησπέρα σας.

ΠΑΝΟΣ. Καλησπέρα, Δήμο. Ἔλα λοιπόν νὰ μᾶς πεῖς τί ἀπόγινε.

(Ὁ Δήμος καὶ οἱ φίλοι του ἀνεβαίνουν).

ΔΗΜΟΣ. Σίγουρα θάχουμε μετακόμιση. Νὰ κι οἱ φίλοι μου, ὁ Τάκης καὶ ὁ Κώστας, ἄφισαν κι αὐτοὶ τὸ σπίτι.

ΕΛΕΝΗ. Ἀλήθεια, παιδιά;

ΤΑΚΗΣ. Γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια κρίναμε καλὸ νὰ φύγουμε.

ΠΑΝΟΣ. Καθῆστε λοιπὸν νὰ τὰ ποῦμε (*Οἱ δύο νέοι κάθονται στὸ διβάνι, στὸ βάζο*). Ὁ Δήμος παίρνει θέση κοντὰ στὸν Ἡἴρο καὶ στὴν Ἐλένη).

ΠΑΝΟΣ. Ὁ ἀρχιτέκτονας λοιπὸν διάταξε τὴν ἐκκένωση; Εἶν' ἀλήθεια;

ΤΑΚΗΣ. Ὦ, Ὦ, ὁ ἀρχιτέκτων. Σὲ μᾶς σύστησε σχεδὸν νὰ μείνουμε, σὰν νὰ μὴν ἦταν τίποτε. Στους ἄλλους, κάτω, εἶπε ὅτι κάπως ἀμφιβάλλει γιὰ τὸν τελευταῖο τοῖχο, στὰ δεξιὰ...

ΠΑΝΟΣ. (*διακόβοντας*) Ἀμφιβάλλει;

ΚΩΣΤΑΣ. Ναί. Τίποτε ὡς τώρα δὲν ἄκουσα τὸ θετικό. Κι ὅμως, νὰ σήμερα ἕνας μεγάλος πιά κίνδυνος! Σὲ ποιὸν πρέπει λοιπὸν νὰ καταφύγει κανεὶς;

ΠΑΝΟΣ. Ἀμφιβάλλει; Αὐτὸς ὁ δαιμόνιος τεχνίτης;

ΤΑΚΗΣ. (*Βλέποντας πρὸς τὸν κήπο*). Ἄ, νὰ κι ἡ Θεώνη. Εἶμαι περιέργος νὰκούσω τί θὰ κάμουν.

ΣΚΗΝΗ Γ.

ΘΕΩΝΗ. (*Ἀνεβαίνει τὶς σκάλες*) Καλησπέρα σας. Βλέπω εἴμεθα κάμποσοι. Θάποφασίσουμε λοιπὸν ἐδῶ «περὶ τοῦ πρακτεῦς»;

ΠΑΝΟΣ. (*πρὸς τὴν Θεώνη*) Σᾶς περιμέναμε τόσην ὥρα νὰ μάθουμε νέα. Καθῆστε λοιπόν.

ΘΕΩΝΗ. (*Κάθεται κοντὰ στὴν Ἐλένη*).

ΠΑΝΟΣ. Ἔμαθα ὅτι ὁ ἀρχιτέκτονας δὲ μίλησε μετὰ βεβαιότητα.

ΘΕΩΝΗ. (*μετὰ λίγη σιωπὴ*) Κανεὶς, κανεὶς δὲν ξέρει τίποτε. Αὐτὸ εἶν' ἡ ἀλήθεια.

ΤΑΚΗΣ. Κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος. Ναί. Αὐτὸ εἶν' ἡ ἀλήθεια.

ΘΕΩΝΗ. Καὶ ξέρετε, κ. Πάνο. Χθὲς τὰ μεσάνυχτα ἕνας βαρὺς κρότος δόνησε τὰ θεμέλια. Οἱ ἐργάται, μοῦ φαίνεται, δὲν ξέρουν τί κάνουν ὅταν χιτίζουν.

ΠΑΝΟΣ. (*οἰγὰ καὶ μετὰ ἕφος ποὺ προδίδει τὸ φόβο*) Οἱ

ἐργάται δὲν ξέρουν τί κάνουν ὅταν χρίζουν. Καὶ σεις ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ μένετε ἀκόμα ἐκεῖ. Μὰ αὐτὸ εἶν' ἀφάνταστο.

(*Παύση γιὰ λίγη ὥρα*)

ΤΑΚΗΣ. Ἄν ξέραμε τὸ πεπρωμένο ;...

ΚΟΓΤΑΣ. Ἐνα πράμα ὅμως μοῦ κινεῖ τὴν προσοχή :

Ὅταν ὅλοι, στὸ κάτω πάτωμα, εἶχαν ἀποφασίσει πᾶ να φύγουν, μέσα σὲ κείνη τὴν ταραχὴ καὶ τὸν φόβο, ὁ κάτασπρος γέρος, ὁ πατέρας τους, ἔμεινε μὲ τόση ἀφοβία. Διατηροῦσε ἀκόμα γαλήνιο τὸ αἰώνιο κείνο χαμόγελό του. Σᾶς βεβαίω μοῦ ἔκανε ἐντύπωση.

ΘΕΩΝΗ. Ναι. Εἶναι μερικοὶ ἄνθρωποι ποὺ σοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι τοὺς παρηγορεῖ μιὰ ἀόρατη Προστασία!

ΤΑΚΗΣ. Χά, χά, χά, χά. Μὴν ἀκοῦτε τί σᾶς λένε. Ποῦ να τὸν βλέπατε σήμερα, τὸν κακόμοιρο τὸν γέρο. Κατέβαινε ὁ δύστηχος τρέμοντας τίς σκάλες. Τὸν ἐλυπήθηκα.

ΔΗΜΟΣ. (*ζωηρὰ*) Ἀλήθεια ; Ὁ πῶς θᾶθελα να τὸν ἔλεπα. Χά, χά, χά. Ἐ, τὸν δύστηχο γερο φυγά. (*Πρὸς τὴν Θεώνη ξεσπώντας σὲ γέλοιο*). Καὶ ἡ ἀόρατη Προστασία ;

ΘΕΩΝΗ. Μὴ γελᾶτε. Μὴ γελᾶτε. Μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία του ἔδιωξε ἄθελα ἀπὸ πάνω του τὸ κάθε καλό. Κύριε Δῆμο: Ἐπρεπε να αἰσθανθῆτε λύπη ὅταν βλέπατε ἓνα ἄνθρωπο να τρέμει, να φοβᾶται !

ΔΗΜΟΣ. (*Μένει γιὰ λίγο πολὺ σοβαρὸς καὶ σκεπτικὸς*). Ἄξια γὰ ξεσπᾶ σὲ γέλοιο).

Καλή μου φίλη. Μᾶνεβάζετε ψηλά, ψηλά στὸν Οὐρανό. Ποιὸς ἀρνεῖται τὴν τόση καλωσύνη σας ; Μὰ ἔπειτα τὸ χέρι σας δειλιάζει καὶ μὲ ρίχνετε μὲ ὀρμὴ κατάχαμα ἀπὸ τὰ δυσθεώρητα ὕψη, ἐξηγώντας μου τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Γιατί μοῦ μιλάτε λοιπὸν γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία ;

Μόνον ὅταν ἓνας Θεὸς χάσει τὴν ἰσχύ του θὰ ἄξιζε, κανεὶς να λυπηθεῖ λιγάκι.

ΘΕΩΝΗ. Καὶ γιὰ ἓνα ἄνθρωπο ;

ΔΗΜΟΣ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντα τὸ θῆμα τῶν φυσικῶν νόμων. Κι ὁ χαρακτηρὸς του ἀκόμα ἐξ ὀπάται ἀπὸ τὴν φύση μεσ' τὴν ὁποία ἀνατράφηκε. Καμὴν ἀντίσταση δὲ μπορεῖ να φέρει πουθενά. Εἶναι ἓνας δούλος, ποὺ κατὰ βάθος πρέπει να μᾶς κινήσει τὸ γέλοιο παρὰ τὴν λύπη.

ΠΑΝΟΣ. Κύριε Δῆμο. Ἄξιζει πολλὰς φορὰς περισσότερο ἢ καλωσύνη ἀπὸ τὴν φιλοσοφία.

ΔΗΜΟΣ. Χρὶ. Καλωσύνη. Να κι ἄλλη μιὰ κούφια ἔννοια ποὺ στολίζει πομπώδικο ὅλα τὰ βιβλία τοῦ κόσμου. Προτιμῶ κείνους ποὺ ἀποστρέφονται τὴ συμπάθεια τῶν ἄλλων.

ΠΑΝΟΣ. Γιατί ἀκριβῶς ἡ συμπάθεια αὐτὴ εἶναι κάτι τι τὸ ἀτελές.

ΔΗΜΟΣ. Δὲν καταλαβαίνω. Τί θέλετε να πῆτε ;

ΠΑΝΟΣ. Θέλω να πῶ ὅτι ἀποστρέφεται κανεὶς αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀνίκανο να γίνεи τέλειο.

ΔΗΜΟΣ. Πῶς προχωρεῖ κανεὶς στὴ συζήτηση. Ἄς πάρωμε παράδειγμα τὴ ζωὴ κείνου τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖ πάνω.

ΠΑΝΟΣ. Τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου, θὰ θέλετε να πῆτε ;

ΔΗΜΟΣ. Ναι, ποιονοῦ ἄλλουνοῦ ; Σᾶς φαίνεται λοιπὸν ὅτι μιὰ τέτοια ζωὴ δὲν μπορεῖ να εἶναι ἀπεχθὴς σὲ ὅλους ;

ΠΑΝΟΣ. Ἐπειδὴ δείχνει ὅτι μισεῖ τὴν ζωὴ ; Καὶ ὅμως ποὺ ξέρετε ἔσεῖς τὴν αἰτία ;

ΔΗΜΟΣ. Μισεῖ καὶ ὅλους ἐμᾶς. Καθένας ἀπὸ μᾶς, λέγει, τὸν πλησιάζει τυχαῖα. Ὅπως καὶ ὅλα ὅσα γίνηκαν στὴ ζωὴ του, τοῦ ἦσαν τυχαῖα.

ΠΑΝΟΣ. Ἐνας ἄνθρωπος ποὺ θέλησε να δημιουργήσῃ μιὰ δική του ζωὴ, ἀναπόφευκτα θὰ ἔρτει σαυτὴ τὴν κατάσταση ἂν δὲν κατόρθωσε να κάμει τίποτε.

Κι ὅμως ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲ μίλησε ποτὲ σὲ κανένα μὲ τὸν τρόπο ποὺ εἶπατε.

ΘΕΩΝΗ. (*Σιγὰ πρὸς τὸν Πᾶνο*) Ὅπως κι ἂν εἶναι, ζεῖ σὰν ἓνας τέλειος ἄνθρωπος.

ΔΗΜΟΣ. (*Μπαίνοντας στὴ μέση*) Τέλειος ; Μήπως λοιπὸν τέλειος θὰ πεῖ ἄρρωστος ;

ΘΕΩΝΗ. (*Ταραγμένη*). Εἶναι δύσκολο να ἐφαρμόσει κανεὶς τίς ἰδέες του στὴ ζωὴ του κ. Δῆμο. Ἡ ζωὴ δὲν εἶναι πάντα τὸ γόνιμο ἔδαφος ὅπου θὰ βλαστήσουν τὰ ἰδανικά ἐνὸς ἀνθρώπου σὰν κι αὐτόν.

ΔΗΜΟΣ. Μὰ ἐπὶ τέλους πρέπει κάπως να συμμορφώνεται.

ΘΕΩΝΗ. Να συμμορφώνεται ; Θέλετε να πῆτε να παρασύρεται ; Ἐχετε δίκαιο. Ἡ ζωὴ ἔρχεται τόσο ὀρμητικῆ, ποὺ τίποτε δὲ μπορεῖ να ἀντισταθεῖ. Πόσο φαίνεστε ἡττομανῆς, κ. Δῆμο. Ἄς εἶναι. Φθάνει. Εἴπαμε πολλὰ γι αὐτόν.

ΠΑΝΟΣ. Κι ὅμως, ἐγὼ σᾶς χρωστῶ μιὰν ἀπάντηση, δεσποινίς Θεῶνη. Μᾶς ἔκοψαν. (*Βηματίζει ἀργὰ στὴν αἴ-*

δουσα). Είχατε πει πρόδ' ολίγον (στηρίζεται στις λέξεις).
"Ενας τέλειος άνθρωπος. Να αλήθεια μιὰ μεγάλη έννοια!
"Ενας άνθρωπος. "Ενας τέλειος άνθρωπος! (στρέφεται
άποτομα πρός τὸ Δῆμο). Καί τι λέτε όταν χάση ένας τέτοιος
τὴ δαναμὴ του κ. Δῆμο;

ΔΗΜΟΣ (ἴστερα ἀπὸ μιὰ ἀστεία σιωπὴ) "Οτι ἔπεσε στὴν
ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Αὐτὸ μόνο παρατηρῶ.

ΠΑΝΟΣ Αὐτὸ μόνο παρατηρᾶτε; Χμ. Μοῦ φαίνεται
πὼς μετὸ πῶς κοινὸ τρόπο παίζουμε μετὸς τις λέξεις. "Ετσι
εἴμεθα ὅλοι. "Όταν ένας δυνατός, ένας ἔσοχος ἄνθρωπος,
ποῦ ἔχει ἀγγίξει πιά τὰ ἀπρόσιτα ὅρια τῆς Τελειότητος,
δείξει σημεῖα κούρασης καὶ πόνου, ὡ τότε ἐκσποῦν μετὸς
οἱ θησαυροὶ τῆς Φιλοσοφίας μας. Χὰ χὰ χὰ. Τὸν ἀποκα-
λύψαμε ἀμέσως τὸν μεγάλο ἐγκληματία. "Αμέσως θὰ δοῦμε
τὴν «ἀνθρώπινη ἀδυναμία» κὶ ὡς ἔχει αὐτὸς ἀγωνισθεὶ
τὸν ὑπεράνθρωπο ἀγῶνα...

ΔΗΜΟΣ. (μὲ ταραχὴ) Κύριε Πᾶνο. Συγκρουσθήκαν οἱ
ιδέες μας. Μπορεῖ ὅμως νᾶχετε δίκιο... Ναί. "Η ζωὴ ἔρχε-
ται διαφορετικὰ ἀπὸ ὅπως τὴν περιμένει κανεὶς... Μὰ γιὰ
δῆτε (βλέπει πρός τὸ κῆπο) Νομίζω ὁ κ. "Αλεξάνδρου.

ΘΕΩΝΗ. Ναί. Ναί.

ΣΚΗΝΗ Δ.

ΠΑΝΟΣ. (προχωρεῖ νὰ τὸν συναντήσῃ) Καλησπέρα σας
κ. "Αλεξάνδρου. Εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς ποῦ σᾶς βλέπω σπῆτι
μου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. (Κρατώντας τὸν τὸ χέρι). Εὐχαριστῶ. Εὐ-
χαριστῶ πολὺ. Κάποιο τυχαῖο περιστατικὸ μετὸ φέρνει κοντὰ
σας. (Χαιρετᾷ ὅλους καὶ κάθεται κοντὰ στὴ Θεώρη).

ΠΑΝΟΣ. Θὰ λέτε γιὰ τὸ σπῆτι;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. (μὲ χαμόγελο) Ναί. Σᾶς βεβαιῶ πορὰ τὴ
θέληση καὶ τὴν ἐπιθυμία μου προτίθεμαι νᾶφίσω τὸ
σπῆτι. "Εχω τόσο ἥσυχια καὶ καλὰ ζήσει ἐκεῖ πέρα.

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ. (ἀπὸ τὸ βάθος) Δὲν φαίνεται δὲ γιὰ τόσο
κακός. Εἶν' ὑπερβολικὰ ὅσα λὲν ἐναντίον τῆς.

Ο ΑΛΛΟΣ ΝΕΟΣ. "Η ψυχὴ του, λέν, εἶν' στεγνὴ σᾶν τὴν πέτρα.

Ο ΠΡΩΤΟΣ. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ δεῖ κανεὶς τὴν ψυχὴ ἐνὸς
ἀνθρώπου.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ. Τὴν μαντεύει ὁμως. "Επειτα μονάχος σᾶν
ἀγριάνθρωπος ὅπως ζεῖ τι μπορεῖ νᾶναδείξει; Δίπλα στοὺς

ἄλλους, θὰ δείξει κανεὶς τὴν ὑπεροχὴ του. "Αν εἶναι καλός,
ὡς ἔλθει. "Η ζωὴ ἔχει πολλὴ ἀνάγκη ἀπὸ καλωσύνη.

Ο ΠΡΩΤΟΣ. "Αν τὸν ἤξευρες πῶς καλὰ, δὲν θὰ μιλοῦσες
ἔτσι.

"Ενας ἄνθρωπος σᾶν κὶ αὐτὸν, ἓνα θῦμα τῆς ζωῆς
δὲ μπορεῖ νὰ ὑποκύβει στὶς γενικεύσεις.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ. Εἶπες: Θῦμα. Γιατί; Μήπως ἡ ζωὴ εἶναι
κανένας κυνηγὸς τοῦ δάσους;

Ο ΠΡΩΤΟΣ. Ναί, αὐτὸ θέλω νὰ πῶ. "Η ζωὴ πάντα ἀλύ-
πητα μᾶς κυνηγᾷ κὶ αἰώνια μᾶς ὑποδουλώνει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. (ποῦ ἐν τῷ μεταξὺ μιλοῦσε σιγὰ μετὸν Πᾶνο)
Καί τι θὰ κάνουμε, καλοὶ μου φίλοι. Τὸ σπῆτι ἐμένα μοῦ
φαίνεται ἐτοιμόροπο. Δὲν εἶναι βεβαίως φρόνιμο νὰ πα-
ρατείνουμε τὴν διαμοιή μας, τὴ στιγμὴ ποῦ τὸ σπῆτι... μᾶς
ἔδιωξε ἀπὸ μέσα του.

(Γελοῦν ὅλοι)

ΠΑΝΟΣ. "Εγὼ, ἐν πάσει περιπτώσει, προσφέρουμε, γιὰ
κάθε εὐκολία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Εὐχαριστῶ παρὰ πολὺ. Εὐχαριστοῦμαι
ὅταν κάποιος μοῦ δίνει ἐκεῖνο ποῦ μοῦ παίρνει ἡ ζωὴ.

ΘΕΩΝΗ Μιλᾶτε σᾶν δεισιδαίμονας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Δὲν εἶμαι δεισιδαίμονας δεσποινὶς Θε-
ώρη. Πάντα ὁμως μοῦ κάνουν ἐντύπωση μερικὰ πράγματα.
Χθὲς γύρισα σπῆτι μου πολὺ κουρασμένος. "Επεςα νᾶνα-
πανθῶ γιὰτὶ εἶχα μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ ἀνόπανση "Η νύχτα
προχωροῦσε στὴν ὀλότελη σιωπὴ. "Η ζωὴ κοιμώταν ἡ-
ρεμῆ. "Όλα ἦταν ἥσυχια στὸν κανονικὸ τὸς δρόμο. Μὰ
ἄξαφνα, λίγο μετὰ τὰ μεσάνυχτα, ένας καταχθόνιος κρότος
κάτω στὰ θεμέλια μᾶκανε νὰ πεταχθῶ πάνω.

ΘΕΩΝΗ. "Αλήθεια. κὶ ἐμένα μετὸ τρώμαξε αὐτὸς ὁ κρότος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Πέρασα μιὰ τρικυμισμένη ζωὴ, καλὴ μου
φίλη. Γιὰ αὐτὸ ἴσως, ὅλα μοῦ φαίνονται σᾶν νᾶχουν κατὶ
νὰ μοῦ ποῦνε. "Όλα πάντα μοῦ ἦσαν τυχαῖα, ἀκάλεστα
ἀπὸ μένα. "Ενῶ κείνα ποῦ πραγματικὰ εἶχα ποθήσει χά-
θηκαν μετ' τὸ ὀρμητικὸ κῆμα τῆς θύελλας, ποῦ ἦταν ἡ
ζωὴ μου.

(Εἶναι πᾶς βράδυ καὶ ἔξω ἀπόλυτη ἡσυχία)

ΘΕΩΝΗ. "Ελπίζω ὅλα νὰ διορθωθοῦν, κ. "Αλεξάνδρου,
Τὰ μέτρα ποῦ ἔλαβαν ὅλοι γιὰ τὸ σπῆτι θάποσοῦσιν

κάθε κικό... Και θα εξακολουθήσει καθέννας εκεί ήσυχα τη ζωή του.

ΔΗΜΟΣ. Ναί. Ναί. Γιατί τὸ σπίτι θὰ τὸ στερεώσουν τόσο καλά πὸν δὲν θ'ἄχει φόβο ποτέ.

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ. Οἱ τρεῖς στύλοι πὸν σχεδιάζουν νὰ κάμουν στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ, μποροῦνε νὰ μᾶς βεβαιώσουν γιὰ τὴ στερεότητά του.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ἡ αἰσιοδοξία εἶναι πάντα ὠφέλιμη.

Εἶναι σὰ μιὰ παρήγορη φίλη.

(Ἐνα ξαφνικό, σαρκαστικό γέλιο ἀκούεται ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κήπου).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ποιὸς γελᾷ κεῖ κάτω;

ΠΑΝΟΣ. Θὰν κανεῖς εὐθυμος διαβάτης.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. (Σηκώνεται). Καὶ τώρα σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν καλὴ συντροφιά πὸν ἤρα κοντά σας. Καλὴ νύχτα σας. (Σηκώνονται καὶ οἱ ἄλλοι)

ΔΗΜΟΣ. Σὰς βεβαιῶ, κ. Ἀλεξάνδρου· οἱ φόβοι μας γιὰ τὸ σπίτι δὲν θὰ κρατήσουν πῶς πολὺ ἀπὸ δυὸ μέρες. Οἱ επιδιορθώσεις θ'ἄρχουν πιά τελειώσει, καὶ τὰ θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ δὲν θὰ τὰ φοβίξει πιά οὔτε αὐτὸς ὁ σεισμός...

(Ἀπότομο ἀκούεται πάλι τὸ ἤχηρό γέλιο ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κήπου.)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. (μὲ ἀγανάκτηση) Μὰ ποιὸς εἶν' αὐτὸς πὸν δὲν φεύγει μπρὸς ἀπ τὸ σπίτι;

(Πλησιάζουν πρὸς τὴν πόρτα τοῦ κήπου νὰ δοῦν)

ΠΑΝΟΣ. (χαμογελώντας) Ὅταν κατεβῆτε θὰ μὲ υποχρεώστε νὰ τὸν πετάξετε μακριά. Ὅποιος κι ἂν εἶναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Κι ἂν εἶναι κανεῖς πιὸ δυνατὸς ἀπὸ ὅλους μας;

ΠΑΝΟΣ. Ἀπὸ ὅλους πῶς δυνατὸς;

ΔΗΜΟΣ. Ἐμπρὸς λοιπόν. Καλὴ νύχτα. Θὰ περάσουμε σήμερα τὴν πῶς ήσυχη νύχτα πὸν ἔγινε ποτέ.

(Τὸ γέλιο ξαναρχινᾷ μαριακὸ καὶ κόβεται ἀπότομα.

Ὅλοι στέζουν ἐκεῖ πρὸς τὸν κήπο σὸν ἀνθρώποι πὸν ἀναζητῶν κάτι καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ δοῦν. Σὲ λίγο, ἕνας δαιμόσιος πάταγος ἀκούγεται τοῦ σπιτιοῦ πὸν γκρεμίστη πιά στὴ γῆ.

Ἐπιφωνήματα φρίκης ἀκούγονται. Ὅλοι τρέμουν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. (Μὲνα χαμόγελο ἀπαθείας.) Τὸ γέλιο. Τὸ γέλιο. Ποιὸ γὰν ἄραγε κείνο τὸ γέλιο;

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΥΣΑΥΓΗΣ

Η ΕΛΛΑΣ ΤΟΥ ΠΙΕΡ ΛΟΥΪΣ.

Τὴ μεγάλη χαρὰ νάνακαλύψει κανεῖς, ἕνα δροσερὸ ἀνοιξιάντικο πρωῖνὸ, ἔτσι τυχαῖα, στὶς προκυμαῖες, ξεφυλλίζοντας παλιὰ περιοδικά, ἕνα ἄγνωστο ποίημα τοῦ Πιερ Λουῖς. Δὲν ὑπῆρξε ἴση της παρὰ κείνη πὸν δοκίμασα ἄλλοτε, χαδεύοντας τὴν Ἀ φ ρ ο δ ῖ τ η κάτω ἀπὸ τὸ χῶμα τοῦ θρανίου μου. Τὸ βιβλίο αὐτὸ κατεσχέθη τότε (ἀλλὰ τὸ ξαναβρήκα ἀργότερα πάνω στὸ γραφεῖο τοῦ καθηγητῆ)

Χαρὰ ὀλωσδιόλου ἐνδόμυχη καὶ παραβλητέα πρὸς τὴν καθάρια κείνη συγκίνηση πὸν σὰς πιάνει στὸ κατώφλι μιᾶς αἴθουσας τῶν Ἀρχαίων. Ἐδῶ τὰ μάραθα ζωντανεύουν καὶ πᾶλλον ἀπὸ μιὰ ζωὴ παλιὰ ὅσο κι ὁ κόσμος· ἕνα αἷμα νέο καὶ πρωτόγονο βράζει μέσα στὶς χουσές των φλέβες.

Μιὰ σελίδα τοῦ Πιερ Λουῖς ἀποτελεῖ τὴν καλύτερη ἐπεξήγηση πὸν θὰ μποροῦσε κανεῖς νὰ κάνει σχετικὰ μὲ τὴν Ἀρχαιότητα.

Μιὰ ἀντανάκλαση τοῦ Ρωμαντισμοῦ ὄληρξε ἴσως ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὸν αὐτοῦσιο ἀνθρωπισμὸ γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ μελωδικὸς Μωρίς ντὲ Γκερὲν ἐσμίλειψε τὸν θαυμασιὸ Κέντ α υ ρ ὀ του. Καλύτερα ἀπὸ τὸν Ἀνατὸλ Φράνς, τὸν Ἰούλιο Λεμέτρ καὶ τὸν ὀλύμπιο Λουῖ Μενάρ στὰ σκόρπια ἀποσπάσματα του, ὁ Πιερ Λουῖς μᾶς παρουσιάζει ὡς ὁ μέγας Ἀρχιερεὺς τῶν εἰδωλολατρικῶν μύθων. Τὴ σαρκική, σὰ νὰ λέμε, τάση του πρὸς εἰδωλολατρεία, ἡ Ἀ φ ρ ο δ ῖ τ η μᾶς τὴν ἐμφανίζει ὀλόκληρη. Γιατί, γιὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, ἡ ἔμπνευση τοῦ Πιερ Λουῖς δὲ μοιάζει διόλου μὲ τὴν ἔμπνευση ἐνὸς Πλουτάρχου. Ἡ Ἑλλάς του δὲν εἶναι κείνη τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Ἀρχίζει ἀνάμεσα στὰ μυρεθόλα πεῦκα τοῦ Εὐρώτα, χώρας τῶν νυμφῶν καὶ τῶν ἀμαδραδῶν, γιὰ νὰ καταλήξει στὸ περιθώριο τῆς Ἀνθολογίας. Ἀλλὰ ὁ πομπήσιος καὶ γοητευτικὸς εἰδωλολατρικὸς μᾶς συγκινεῖ πολὺ περισσότερο.

Ὁ Ζεράρ ντὲ Νερβάλ εἶχεν ἤδη ἀντιληφθεῖ ὅτι εἶναι σοφώτερο νὰ μπαίνει κανεῖς στὴν οὐσία μὲ τίς λοξοδομιές τῆς ἀγορᾶς παρὰ περνώντας ἀπὸ τὴ στοὰ τῶν θεῶν. Δὲν

είναι δοσμένο σὸν καθένα νὰ γράφει τὴν Προσευχὴ
στὴν Ἀκρόπολη, τὴν Ἀρχαία Πολιτεία,
τὴν Ψυχὴ καὶ τὸν Χορὸ ἢ τὸν Ἀλκιβιάδη. Ἐ-
πειτα εἶναι ἕξ ἴσου δυνατό νὰ μελετᾷ κανεὶς συμμένο
πάνω στὰρχαῖα μετάλλια, σὲ μιὰ κομποτεχνικὴ ἀνάγλυφη
δακτυλιδόπειρα ἢ καὶ στὰ διαζώματα τοῦ Παρθενῶνα.

Ἐγὼ, σπῆτι μου, λεπτὰ ἀρχαῖα κεραμοεργήματα, λάμ-
πες ἀπὸ χῶμα ἢ ἀπὸ ἄργιλο, μερικὰ τῶν ὁποίων φέρουν
ἐπάνω τους τὸ ὄνομα τοῦ κεραμοεργοῦ σκαλισμένο με-
ῶραῖα ἑλληνικὰ γράμματα «μὲ τὶς πολυάριθμες συλλαβές»
ὅπως λέγει ὁ Μπωντιέρο. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ, τὸ ὠραιότερο
χωρὶς ἀμφιβολία, παίρνει τὸ σχῆμα ἐνὸς κομποῦ ποδιοῦ,
περιζωσμένου μετὰ τὸν θεῖο κόθορνο, στὸ πέλμα τοῦ
ὁποίου ὁ δεινὸς σωματοπλάστης χάραξε καλλιτεχνικὰ τὸ
χαριτωμένο αὐτὸ ὄνομα, τὸ μόλις διακρινόμενο πιά σή-
μερα: Ἀ λ ε ξ ῖ μ α χ ο ς. Τὰ γράμματά του εἶναι κάπως
τρεμουλιαστά, ἀλλὰ οἱ τσακισμένες τους γραμμὲς με συγκι-
νοῦν τόσο ὅσο κι ἓνας στίχος τῆς Ὀδύσσειας. Θάλεγε
κανεὶς ὅτι πρόκειται γιὰ κάποια μικρὴ ἐταίρα. Σταχτο-
πούτα τῆς Ἑλληνο-Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, δολοφονηθεῖσα
τυχαῖα, ἔνα βράδυ ὄργων, στὸ δρόμο τῆς Κανόπης. Δὲν
χορταίνω νὰ τὴ βλέπω.

Ἐδοκίμασα συχνὰ παρόμοια εὐχαρίστηση ξαναδια-
βάζοντας μερικὲς σελίδες τῆς Ἀφροδίτης, κάποια
τραγούδια τῆς Βιλιτῶς ἢ ἀκόμα ἓνα ἀπὸ τὰ ἐξαίσιμα
κεῖνα διηγηματάκια, εἰκονίτσες στὴν παρουσίαση τῶν
ὁποίων ὁ Πιέρ Λουῖς εἶνε ἀσύγκριτος καὶ τῆς ὁποίας οἱ
θεοὶ τοῦ ἐμπιστεύθηκαν τὸ μυστικό.

Ἡ γεμάτη ἀπὸ ἥλιο αὐτὴ γλῶσσα, ἡ ἀποτελούμενη
ἀπὸ σημεία σαφῆ καὶ κατηγορηματικά, περιτυμμένα με
χρῶματα ἀπαλὰ καὶ πὸν σάμπως νὰ ξεγλυστῶν φαίνεται
λαξευμένη με λέξεις ξεκολλημένες ἀπὸ ἀνάγλυφα καὶ ἀπὸ
γράμματα ἀνήκοντα στὰρχαῖα ἐπιγράμματα, μετὰ τὶς προαι-
ώνιες ἐπιγραφές. Ἡ οὐσία τους εἶναι τέτοια πὸν σκάζουν
σὰν φρούτα: Κόλλοι πολὺ σίγουροι, γαλάζια σταφύλια,
ἄγρια σύκα.

Τὸ λιθογλυμένο αὐτὸ σχῆμα ὑποβάλλει τὸ οὐσιῶδες
γιατὶ ταιριάζει, πάνω στὴν ἀπαλὴ ἄργιλο, μιὰ λέξη ἁρμο-
νικὴ νὰ συμπληρώνεται μετὰ ὄνειροπολήσεις. Καὶ δὲν θὰ
πεῖτε ὅτι, στὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, ἡ Ἑλλὰς τοῦ Πιέρ

Λουῖς εἶναι μιὰ Ἑλλὰς φανταστικὴ, μιὰ χώρα χιμαιρικὴ καὶ
οὐτοπιστικὴ, τῆς ὁποίας οἱ σχέσεις πρὸς τὴν Ἀρχαίτητα
εἶναι ὅτι οἱ ἐκτυπώσεις πρὸς τὰρχαῖα πρωτότυπα. Ὁ ποιη-
τὴς ἀντὶ νάναστίσει τὴν Ἱστορία, προτίμησε νὰ ξυπνήσει
τὸν θρόλο πὸν ἀποτελεῖ τὴν θεϊκὴ τῆς ἡχώ. Ὁραιότερος
καὶ πῖο ἀληθινός, ὁ θρόλος πέφτει ἀπὸ τοὺς χυμοὺς τῆς
Ἱστορίας καὶ ἀπὸ τὸ καθετὶ κατασκευάζει τὸ μέλι του.
Μέλισσα, ἀπομυζᾷ καὶ τὰ πῖο διαφορετικὰ ἄνθη, τοὺς
πικρότερους σκολύμους (γαῖδουράγκαθα), τὰ πῖο ἀπλᾶ
φύτα. Ὅλα τοῦ εἶναι καλά. Τὸ ἱστορικὸ ἐπεισόδιο, ὅπως
καὶ οἱ πῖο ἀσήμαντες κινήσεις, τὸ ἀληθινὸ πὸν γνωρίζει νὰ
μεταβάλλει σὲ ἀπιθανότητα, τὸ ψεύτικο ἀπὸ τὸ ὁποῖο νο-
μίζει ὅτι μπορεῖ νὰ νικήσει μιὰ βαθεῖα ἀλήθεια, τὸ
γεγονός, τὸ χρονικὸ ἢ τὸ ἀνέκδοτο.

Ἡ Θαῖς καὶ τὸ Κβὸ Βάντις βρίσκονται πῖο
κοντὰ στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ἀλλὰ μήπως εἶναι γι αὐτὸ
καὶ περισσότερο ἀληθινά;

Καὶ χωρὶς νὰ χουμε τὴν ἀξίωση νὰ γγίζουμε ἐδῶ τὸ
βάθος αὐτὸ τοῦ ὁωμάντισου, στὴ συσσώρευση, στὴ λογικὴ
καὶ στὴν ψυχολογία τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα, ἐπὶ τέλους
εἶναι πάντα ἀνθαίρετα, ἐννοοῦμε νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν
ἀτμόσφαιρα των, γι αὐτὴ των τὴν οὐσία. Μετὰ τὴν βοήθεια
μερικῶν χρωμοθετήσεων, τοιχογραφιῶν λεπτῶν καὶ πολύχρω-
μων, ὁ μεγάλος αὐτὸς μύστης δημιουργεῖ ἓνα περιβάλλο,
θυμίζει μιὰ ἐποχὴ σὲ τρόπο τέτοιο, πὸν βλέπει κανεὶς
νὰ περνᾷ ὀλόκληρη ἡ ἀρχαίτητα, γύρω ἀπὸ τὰ μυκη-
ναῖκα δοχεῖα μετὰ τὶς ὠραῖες πλευρές, τὶς κοσμημένες σὰν
κάποιο τραγούδι τοῦ Ὀμήρου.

Τὶ ἐνδιαφέρει ἄλλωστε ἡ σοβαρότης τοῦ τόνου; Ἀνα-
σαίνουμε τὰρώματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν Φαίδροα τοῦ
Ρακίνα ὅπως καὶ στὴν Ὀραία Ἑλένη τοῦ Ὀφφρεμ-
παχ. Πρόκειται ἀπλῶς περὶ μετατοπίσεως.

Ὁ Πιέρ Λουῖς κινήγησε καὶ καθώρισε πρὸ πάντων
μιὰ αἰώνια Ἑλλάδα: τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἡδονῆς! Γνω-
ρίζει πολὺ καλά τὴν ἀξία τῆς λέξης αὐτῆς, προκειμένου
περὶ ζητήματος ἑλληνισμοῦ. Ἡ χριστιανικὴ συστολὴ τὴν
εἶχε γιὰ πολὺν καιρὸ σβύσει ἀπὸ τὸ εἰδωλολατρικὸ
λεξιλόγιο χωρὶς ὅμως νὰ πετύχει καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴ
ἐξολόθρευση τῆς. Κάτω ἀπὸ τὶς ἀκαδημαϊκὲς πομπές τῶν
ξεκαθαρισμένων μεταφράσεων καὶ τῶν παρεμβολῶν, μάν-

τευε κανείς ακόμα την θεία παρουσία του Έρωτος. Ο φίλος της φλογερής Βιλντώς, τον λύτρωσε μια για πάντα από τα παιδιατικά δεσμά με τα όποια είχαν την αξίωση να τον σκλαβώσουν οι άνοοιοι και οι ήθικολόγοι. Χάρη αυτών τα φτερά του φύτρωσαν και πάλι, και βέλη ξαναστόλισαν τη μαδημένη ράχη του παμπόνηρου έφηβου.

Ολόκληρο το έργο του είναι ένας ύμνος προς τη σάρκα, ή άπολογία του χεριού και ό έπαινος του πόθου, ό πανηγυρικός του σήματος, ό θρίαμβος της άμορφιάς!

Τώρα άν ή σεμνοτυφία, πού δέν είνε σεμνότητα, ή ή ψευδαισθησία, πού δέν έχει τίποτε τό ευαίσθητο, άγριεύουν έν όνόματι της ψευτο-ήθικης, τίποτε τό φυσικώτερο. Άλλά όταν ό Ταρτούφος σκεπάζει τό πρόσωπο μένα ύφος σεμνότητας, δέν κλείνει παρά τό ένα μάτι και στραβοκοιτάζει μέ άλλο.

Όσοτόσο ό Πιέρ Λουίς δέν είναι επικούρειος. Δέν προτείνει διόλου την φυσιολογική απόλαση ως τό ανώτερο καλό. Στόν ειδωλολατρισμό δέν βλέπει παρά την άρνηση, την έλλειψη της ιδέας της άμαρτίας. Τό άμάρτημα αυτό καθ' έαυτό είναι ένας παραλογισμός, ένα ήθικό τερατούργημα πού άσχημίζει την ανθρωπότητα. Τό να τό άρνεϊται κανείς είναι τό ίδιο σά να τό εξαφανίζει. Άνάγκη λοιπόν να τάρνηθεϊ. Καί τό άρνεϊται. Η ήδονή, ή άμοιβαία ροπή των όντων του ένός προς άλλο είναι ένας νόμος αϊώνιος, στόν ίδιο βαθμό μέ τό νόμο της κλίσης. Ο Έρωτος είναι ό μόνος δεσπότης. Είναι ή κίνηση, ή ζωή Η ήδυπάθεια πού δέν είναι έλευθεριότητα, τά παιγνίδια του Έρωτα πού είναι καμιά φορά τραγικά μέσα στην φύση, δέ μποροϋν να κούβουν τίποτε τό πρόστυχο μέσα τους. «Είμαι άνθρωπος κι ό,τι ανθρώπινο δέν μου είναι ξένο». Η άμαρτία γεννήθηκε από την ιδέα μοναχά πού ό Χριστιανισμός σχημάτισε για την φιληδονία. Κατά τι ή ήθική του Πλάτωνα διαφέρει από την χριστιανική ήθική;

(Η συνέχεια στο έπόμενο)

ΠΑΝΟΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ
(ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ)

A. SCOUFFI.

ΕΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΤΕΣ*

Υστερα από τό νωχελό βάδισμα των ακαδημαϊκών της Ευρώπης, ή τέχνη και κυρίως ή ζωγραφική, ξέπεσε σένα βαθμό άπλής μίμησης: εξακολούθημα της παράδοσης πού κληρονομήθηκε από την άναγέννηση, δίχως καμιά έμπνευση, ό κλασικισμός μέ τίς όποιες του μορφές δέν συγκινοϋσε πια τους καλλιτέχνες. Οι δάσκαλοι άντίς ναχουνε στό μυαλό τους ότι «οί άληθινοί δάσκαλοι δέν δίνουε μαθήματα», γιατί ή τέχνη δέν διδάσκειται, και ότι κάθε τεχνίτης ξανακινεί την τέχνη σύμφωνα μέ τον έαυτό του και δέ μαθαίνει παρά κείνο πού ναί γνωστό, δίνοντας παραδείγματα, ακαδημαϊκοί όπως ήσανε, παλέψαν μέ εξαιρετική δύναμη κατά του έμπρεσιονισμού, κατηγορώντας τον ότι είναι μια τρέλλα, ότι είναι μια συστηματική άρνηση των «νόμων της άμορφιάς».

Στήν φανερή όμως δύναμη του έμπρεσιονισμού, στά έργα πού παρουσίασε δίνοντας νέα άμορφιά στη τέχνη, μή μπορώντας πια ναρνηθοϋνε κι οι κατακριτές τάριστουργήματα των έμπρεσιονιστών και μέσα στις εκθέσεις τίς επίσημες και μέσα στα μουσεια, αναγκάστηκαν να ξετάσουν την άρνηση τους πιό καλά και να βροϋνε τό δικιο των έμπρεσιονιστών. Η ζωγραφική όμως, μέ την επανάσταση αυτή πού γίνηκε μέσα στόν κύκλο της, πήρε άλλες τάσεις, άγκάλιασε ρεύματα πού κυκλοφοροϋσαν στόν γύρω της όρίζοντα. Έτσι από τους έμπρεσιονιστές βγήκαν οι νέο έμπρεσιονιστές και οι συμβολιστές, μαζί τους οι Primitifs και οι Ταγωνιστές, οι προ-ραφαηλιστές και οι έξωτιστές.

Μα και τοϋτοι δέν κατόρθωσαν να δώσουν ένα τέλειο δρόμο στην τέχνη και έτσι, άποτέλεσμα της μεγάλης επανάστασης των έμπρεσιονιστών στα τελευταία χρόνια φαίνονται οι κυβιστές και οι έξπρεσιονιστές πού φέρανε μια

(*) ΣΗΜ.— Τό σημείωμα αυτό δέν έχει καμιά άπολύτως άξιωση κριτικής του Έμπρεσιονισμού: πολλά του μέρη είναι παρμένα από τό περίφημο βιβλίο «Les maîtres de l'Impressionisme» του τεχννοκρίτη Camille Mauclair.

κυριολεκτική αναρχία στην τέχνη. Την δύναμη όμως που δώσαν οι εμπρεσιονιστές στα έργα τους και την επίδραση που έχουν ακόμα στη νέα τέχνη θα έπρεπε κανένας να σημειώσει. Και κείνο που θα ενδιέφερε, θάταν οι θεωρίες τους να εκτεθούν, οι ιδέες τους πάνω στη ζωγραφική, ο χαρακτήρας και η όμορφα, το μοντέρνο στίλ.

«Η Έκθεση αυτή των εμπρεσιονιστικών θεωριών δεν θάχει τίποτε το δογματικό και δεν θάπρεπε νάναι το αποτέλεσμα ενός σχεδίου προδιαγραφμένου. Στην τέχνη δεν αυτοσχεδιάζει κανένας ένα σύστημα. Μια θεωρία διαμορφώνεται άγάλι-άγάλι, και σχεδόν πάντα, χωρίς να ξέρει ο δημιουργός, από τα ευρήματα του ειλικρινούς αισθήματος και η θεωρία αυτή δε μπορεί να γίνει παρά ύστερα από χρόνια, από την κριτική που προβλέπει τα έργα.

Ο Monet και ο Manet (1) δουλέψαν αρκετά χωρίς να αμφιβάλλουν ότι μπορούσαν να ξεπέσουν οι θεωρίες της ζωγραφικής τους. Μόλα ταύτα, αρκετές παρατηρήσεις προβάλλονται βλέποντας την ζωγραφική τους από κοντά και είναι οι λόγοι αυτοί που θα μελετήσουμε, αφού θυμηθούμε ότι το ουσιαστικό μιας τέχνης είναι πάντοτε το αυτόματο και το αισθημα. Οι γνώσεις των εμπρεσιονιστών μπορούν να συγκεφαλαιωθούν ως εξής:

Στην φύση, κανένα χρώμα δεν υφίσταται αφ' εαυτού. Ο χρωματισμός των αντικειμένων είναι μια καθαρή άπατη. Η μόνη πηγή που γεννά τα χρώματα είναι το φως του ήλιου που περιτυλίγει όλα τα πράγματα και τα φανερώνει, σύμφωνα με τις ώρες, με άπειρες τροποποιήσεις. Το μυστήριο της ύλης μας ξεφεύγει· αγνοούμε σε ποιά ακριβώς στιγμή ή πραγματικότητας ξεχωρίζεται από την μη πραγματικότητα. Ό,τι ξέρουμε, είναι ότι το βλέμμα μας πήρε την συνήθεια να ξεχωρίζει μέσα στο σύμπαν δύο γνώσεις, το σχήμα και το χρώμα· αλλά αυτές οι γνώσεις είναι άξεχωριστές.

Τεχνικά μόνο ξεχωρίζουμε το σχέδιο και τον χρωματισμό· στην φύση δεν διακρίνονται. Το φως ξεσκεπάζει τα σχήματα και παίζοντας πάνω στις διαφορές καταστάσεις

(1) Γάλλοι ζωγράφοι που με τα έργα τους έδωσαν μεγάλο κτύπο στον Έμπρεσιονισμό.

της ύλης, πολτοποιεί τα φύλλα, κοκκοποιεί τις πέτρες, ρευστοποιεί τον αέρα σε αράδες βαθιές, δίνοντάς τους χρωματισμούς ανόμοιους. Αν το φως χαθεί, σχήματα και χρώματα σβύνουνε μαζί. Δεν βλέπουμε παρά χρώματα, όλα σένα χρώμα και από τις διάφορες επιφάνειες των χρωμάτων που χτυπούν τα μάτια μας αντιλαμβανόμαστε τα σχήματα, δηλαδή τα όρια των χρωμάτων αυτών. Την ιδέα της απόστασης, της προοπτικής, του όγκου τη νοιώθουμε από τα σκοτεινά ή ανοιχτά χρώματα. Η ιδέα αυτή είναι κείνο που λέμε στη ζωγραφική το αισθημα των αξιών. Μια αξία είναι ο βαθμός της σκοτεινής ή ανοιχτής έντασης που επιτρέπει στα μάτια μας να καταλάβουν ότι ένα πράγμα βρίσκεται πιο μακριά ή πιο κοντά απ'ότι άλλο.

Κι αφού η ζωγραφική δεν είναι και δε μπορεί νάναι ή μίμηση της φύσης αλλά μόνο η τεχνική εξέλιξη της, γιατί δεν διαθέτει παρά μόνο δυο διαστάσεις στις τρεις, οι αξίες είναι το μόνο μέσο που μένει για να καταλάβουμε, πάνω σε μια επιφάνεια, το βάθος.

Το χρώμα λοιπόν γέννησε το σχέδιο. Τώρα, επειδή το χρώμα είναι απλώς η ιδιότητα του φωτός, έπεται ότι κάθε χρώμα αποτελείται από τα ίδια στοιχεία από τα όποια αποτελείται και το ήλιακό φως, δηλαδή από τα έφτα αυτά χρώματα του φάσματος. Ξέρουμε ότι τα έφτα αυτά χρώματα μας φαίνονται διάφορα ένεκα της ανισότητος της ταχύτητος των φωτεινών κυμάτων. Οι τόνοι της φύσης θα μας φανούν λοιπόν διάφοροι, όπως οι τόνοι του φάσματος για την ίδια αιτία. Μαζύ με την ένταση του φωτός μεταβάλλονται τα χρώματα· δεν υπάρχει ιδιότερο χρώμα για ένα πράγμα· υπάρχει ή δόνηση ή γρήγορη ή η αργή του φωτός πάνω στην επιφάνεια, ταχύτης που εξαρτάται, όπως το απόδειχνει η οπτική, από την απόκλιση τη μεγαλύτερη ή μικρότερη των ακτίνων που φωτίζουν διάφορα, ανάλογα που είναι κατακόρυφες ή πλάγιες.

Σχήμα και χρώμα είναι λοιπόν δυο άπατες που βρίσκονται μαζί τ'όνα με το άλλο, δυο λέξεις που σημαίνουν τα δυο γενικά δεδομένα που έχει το μυαλό μας για να δει το ατέλειωτο μυστήριο της ζωής. Δεν βρίσκεται σχήμα χωρίς χρώμα· μήτε χωρίς χρώμα σχήμα. Μόνο το χρώμα θα αποδινόταν στο ήλιακό φάσμα· το σχήμα δε

μόνο θάταν μιὰ ἀφηρημένη γεωμετρία· στο σχέδιο πού περιορίζει τὶς χρωματισμένες ἐπιφάνειες τὰ μάτια μας, μετὴ βοήθεια τῆς μνήμης, ξαναβάζουν τὰ χρώματα καὶ ἔτσι μόνο μποροῦμε νὰ καταλάβουμε τὸ σχέδιο.

Οἱ χρωματισμοὶ λοιπὸν τοῦ φάσματος ξανασυντίθενται ἀπὸ ὅ,τι βλέπουμε· ἡ δὲ δόση τους εἶναι κείνη πού κάνει, μετὰ ἑπτὰ πρῶτα χρώματα, τοὺς ἄλλους τόνους. Ἔτσι φτάνουμε σὲ μερικὲς πραχτικὲς συνέπειες. Ἡ πρώτη εἶναι κείνη πού λέγαν ἄλλοτε *ton local* καὶ πού εἶναι ἓνα λάθος. Ἐνα φύλλο δὲν εἶναι πράσινο, ἓνας κορμὸς ἐνὸς δέντρου δὲν εἶναι καφαιτῆς· καὶ, ἀνάλογα μετὴ τὶς ὥρες, δηλαδὴ σύμφωνα μετὴ μεγαλύτερη ἢ μικρότερη ἀπόκλιση τῶν ἀχτίνων (κείνο πού λέμε ἐπιστημονικὰ «γωνία προσπτώσεως») τὸ πράσινο τοῦ φύλλου καὶ τὸ καφαιτῆ τοῦ δένδρου μεταβάλλεται. Ἐκεῖνο πού πρέπει λοιπὸν νὰ σπουδάσει κανένας πάνω στὰ πράγματα, ἂν θέλει νὰ ξαναθυμηθεῖ τὸ χρῶμα τους, ὅ,τι ἀφορᾷ ἓνα πίνακα, εἶναι ἡ σύνθεση τῆς ἀτμόσφαιρας πού παρεντίθεται μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ βλέμματος. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι τὸ πραγματικὸ ἀντικείμενο τοῦ πίνακα· ὅ,τι ἐκεῖ ξαναπαρουσιάζεται, δὲν ὑφίσταται παρὰ μέσα ἀπὸ αὐτήν.

Μιὰ δεύτερη συνέπεια αὐτῆς τῆς ἀνάλυσης τοῦ φωτὸς εἶναι ὅτι ἡ σκιά δὲν εἶναι ἔλλειψη φωτὸς ἀλλὰ ἓνα φῶς μιᾶς ἄλλης ποιότητος καὶ μιᾶς ἄλλης ἀξίας. Ἡ σκιά δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μέρος τοῦ τοπειοῦ ὅπου τὸ φῶς παύει, ἀλλὰ ὅπου βρίσκεται ὑποταγμένο σὲνα φῶς πού μᾶς φαίνεται πιὸ ζωηρό. Μὲς στὴ σκιά πάλλονται μετὰ μιὰ διάφορη ταχύτητα οἱ ἀχτίνες τοῦ φάσματος. Ἡ ζωγραφικὴ λοιπὸν ἀντὶ νὰ παρουσιάσει τὴ σκιά μετὴ τόνους ἐντελῶς φτιαγμένους, πού νὰ προέρχονται ἀπὸ τὸ σταχτὶ καὶ τὸ μαῦρο, πιάνει νὰ ζητήσῃ ἐκεῖ, ὅπως καὶ στὰ φωτεινὰ μέρη, τὸ παιχνίδι τῶν ἀτόμων τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου.

(Ἡ συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

ΗΛΙΑΣ ΧΑΪ

Σ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

Ἡ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ πού εὐγενικά μᾶς παραχώρησε ὁ καλλιτέχνης ποιητῆς Ι. Γρουπάρης εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Αἰσχύλου πού θὰ παιχθεῖ στὶς γιορτὲς τῶν Δελφῶν τὶς διοργανῶνει τὸ ζεῦγος Σικελιανοῦ τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1927.

ΔΙΚΩΣ νὰ παραγκωνισθεῖ τὸ λογοτεχνικὸ μέρος τοῦ Περιδικοῦ, ἢ συντροφιά τῆς ΕΠΟΣΗΣ ἀποφάσισε νὰ δώσει ἓνα γενικότερο χαρακτήρα στὴν ΑΡΓΩ. Ἔτσι, στὰ ἐρχόμενα τεύχη της, καὶ ἡ Ἐπιστήμη θάχει τὴν θέση της, καὶ μελέτες πάνω σὲ ρεύματα ἰδεολογικά θὰ φιλοξενηθοῦν.

Δογματισμὸς ὁμῶς καὶ μεροληψία δὲν θὰ χαρακτηρίσουν τὸ Περιδικὸ μᾶς. Ἀνάγκη νὰ τονισθεῖ καὶ πάλι: ἰδέες καὶ συστήματα ἀντιπροσωπεύουν τὴ γνώμη κείνου πού ὑπογράφει.

Μονάχα τὰνυπόγραφα σημεῖωματα ἢ ἄρθρα θὰ εὐθύνουν τὴν Ὅμάδα μᾶς.

ΔΕΝ ΑΝΗΚΕΙ Ἡ ΑΡΓΩ σὲ καμμιά κλίκα. Μήτε θὰ ἀνήκει ποτὲ της. Ἐκεῖνο ὁμῶς πού πάσκει καὶ πασκίζει νὰ πραγματωσῇ εἶναι νὰ δώσει ἓνα «ἦθος» στὰ Γράμματα, νὰ ἐπιβάλλει κάποιον στοιχειώδη σεβασμὸ καὶ κάποιαν ὑπόληψη γιὰ πρόσωπα πού δημοσόργησαν, καὶ θυσίασαν ἀρκετὰ χρόνια τῆς ζωῆς τους γιὰ τὸ Πνεῦμα ἢ γιὰ τὴν Τέχνη.

Ἐννοοῦμε τὸ ζήτημα Καβάφη. Μπροστὰ στὴ μικρότερη καὶ

ταπεινή προσπάθειο ώρισμένων «άνώνυμων» (άλλά πολύ γνωστών) διαγοούμενων του τόπου μας να παρωδήσουν και να διασύρουν και το έργο και τον άνθρωπο, έμεις αδιάφοροι δέν μπορούμε να μένουμε. Παρ' όλη την θέληση μας να μην ανακατευθούμε σε κουσέλια φιλολογικά, κρίνουμε ώστόσο άναγκαίο να δηλώσουμε ότι: στην κρίση κάθε άνεξάρτητου και άμερόληπτου άνθρώπου δέν παρωδεΐται μήτε διασύρεται ό Καβάφης: διασύρονται και παρωδώνται αυτοί οί ίδιοι.

ΕΝΑ χρονικό του Σωματείου μας ήταν και ή έπιτυχία του έτησιού Χορού που δώσαμε τον περασμένο Μάρτη στο Claridge's. Θάμαστε πολύ ευτυχεις άν κάθε χρόνο έχουμε την ίδια έπιτυχία και είμαστε σε θέση να δίνουμε μιá τέτοια καλή γιορτή.

Η ΑΡΓΩ άντιπροσωπεύθηκε στο Γεύμα που δόθηκε προς τιμή του κ. Μ. Σιγούρου και χαιρείται που της δόθηκε ευκαιρία να χαιρετήσει ένα διαλεχτό λογοτέχνη.

BIBLIA:

(Κρίνονται μονάχα όσα μās στέλνονται σε διπλό αντίτυπο)

Σημ.— Η έκδοτική Έταιρεία των ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ δέν παύει να φιλοτεχνεί εκδόσεις άριτες από άποψη τυπώματος και εμφάνισης. Πολύ όμορφα βιβλία μās στάλθηκαν από τὰ Γράμματα: λυπούμαστε όμως που δέν θά μιλήσουμε στο Φυλλάδιο αυτό παρά μόνο για μερικά, πράμα που άναγκαζούμαστε να κάνουμε για την έλλειψη χώρου. Έπιφυλασσούμαστε, έννοείται, στα έπόμενα Τεύχη να μιλήσουμε για τὰ υπόλοιπα.

ΠΑΝ. ΜΑΥΡΕΑ: "Ελεγχοι. σειρά Β'. Αθήνα. Ένας μικρός τόμος από τραγούδια γραμμένα με μεγάλο κόπο, τραγούδια ευθυμισμένα χίλιες δυό φορές γιά... «να πάνε». Τραγούδια που χρειάστηκε να συναχτεί δουλειά έτών ανάμεσα σε γλωσσικό πλοίο λέξεων, παρομοιώσεων και ποιικιλίας μετρικών.

Άκούστε: Βρίσκετε ένα μεγάλο τόμο Λεξικού, καταγραφόμενο από σκόρο και... αντίκα. Άνοίγετε για να περάσει ή ώρα. Γραπώνετε άζαφνα σε μιá λέξη, έλληνική βέβαια, που δέν την ξέρατε

και σκέπτεστε: «ό! να ένα εφημερα είναι άριστούργημα! Τώρα χρειάζεται ή όμοιοκαταληξία».

Η λέξη είναι τó: μνήσκω, μνήσκες, μνήσκει. Λοιπόν: μνήσκει. Και μιá όμοιοκαταληξία. "Α! να! κα... Κι έπειτα κα... "Οχι! έπειτα ν... "Α! κάνει... μδ δέν κάνει. Κά... κά... Μδ άς βάλω την κατάληξη — σκει. Λοιπόν. Κανίσκι. Τώρα, άς ψάξω κανίσκι ύπάρχει; Ψάχνετε και βρίσκετε. «Μπράβο! Κανίσκι, επί τέλους, ύπάρχει!» Και σκαρώνετε τον στίχο:

ή δούνη... ως καλή σύντροφος

μνήσκει

των άσφοδέλων να δροσίζει το

κανίσκι.

Superbe! Και με τον ίδιο τρόπο σκαρώνετε:

...και φίλτρων νάματα και

νάρδων

...και άφωνον (;) πόνων θρήνος

στον νεκρόν γύρα άλγοϋν βάρδον

Έπειτα, θέλετε να δώσετε στο τέτοιο τραγούδι λίγο κλασικισμό. Λοιπόν πάνωθε του βάζετε ένα γιοταβήτα και σκέπτεστε: «Μδ θάχει πιο επιβάλλο με μιάν άφιέρωση. Ποιανού ναν το χαρίσω; "Α! του Πασά Ίωάννη». Αυτά λοιπόν όλα πολύ ώραία δηλαδή: μιá καλή σύντροφος, ένα κανίσκι άσφοδέλους για να την δροσίζει, ένα φίλτρο (filtre Chamberland) για τὰ νάματά της; και πολλά άφωνα τὰ άγοράζετε πάμφτηνα. Έφτάμιση δραχμές. Σας τó συστήνω.

Λοιπόν. Το βιβλίο έτυπώθη, τó στέλνετε και στα Περιοδικά σε διπλό αντίτυπο για να σας κρίνουν, ευμενικά βέβαια (δέν πιστεύουμε να τὰ στείλετε για να σας βρίσουν) και... βάρδα... εμπρός...

Αυτό τó είδος της ξετσιπωσιάς είναι έλληνικής προελεύσεως; Δέν πιστεύω; Κι οί άλλες μεγάλες λογοτεχνίες έχουν τὰ όμοιώματα και έμεις μιμούμεθα. Γιατί όχι, παρακαλώ;

Αυτά για λέξεις και παρομοιώσεις.

Η Λογοτεχνία διέλεται από νόμους ώρισμένων αντιθέσεων σύμφωνα με τις όποιες ή όση κάθε λογοτέχνη θά του δώσει την θετική του ή άρνητική άξία.

Δέν μπορείς νασαι νομιναλίστας και ρεαλιστής σύγχρονα σενα και τó αυτό έργο. Είμαστε της ιδέας πως μπορεί να γίνει ένα τέτοιο πράμα κατά περιόδους όπως π. χ. στον Descartes, Τοιστόι κ.λ.π. οί όποιοι στο όλον έργο τους έπεσαν σε τρομερές αντιφάσεις και δώ, (ποιός ξέρει; πιθανώς), να στηρίζεται ή σχετική τους άξία.

Τέτοια αντίθεση υπάρχει στο Μαυρέα: όχι μόνο σένα και το αυτό τραγούδι μά στον ίδιο στίχο. Κάποτε, ίσως-ίσως συλλαμβάνεις το τι θέλει να πει: προχωρείς, στά άνακατεύει, σε στέλλει πάλι πίσω, και δέν βγάζεις τίποτε.

“Ο στίχος του είναι βάλτος με όλα του κόσμου τὰ εμπόδια. Το πόδι σου βούτησε μέσα στάγγαθια: προχωρείς βρίσκεις δυο βήματα να κάνεις. Στο τρίτο βήμα χόθηκες ως το γόνα στη λάσπη: ξεμπερδεψες: προχωρείς μά ξεαφνα γλύστηρες. Κατρακύλησες. Χάθηκες κι Ίφρισες το ποίημα. Άλλο! Κι έτσι είναι όλο το βιβλίο.

Άνακάτεμα χωρίς ζουμί, ξερό, άνόητο, άναίσθητο.

Έχει ένα καλό μόνο. Είναι ένα λεξικό σχετικά λάμπηγο. Για τον πλούτο του, κάνω ρεζλάμα για μερικές πρωταγωνίστριες... λέξεις βέβαια:

Πρώμη, άγιο σκίηωμα, άλγουν βάρδον, ή νυχτομάχα σκιά, άγερομάχα πάλη, τὰ δέντρα τερηνά σε με μολπούν, ή παιπάλη, το μέλος που ρυθμικόν άχει σε κλώνια, δαφμένα από τον άκροπελαγίσιο βόγγον κι άπ τον πλάνον λυγμόν του άγρου. Θεέ μου! Αύλαία.

ΚΑΛΒΟΣ

ΑΛΚΗ ΦΡΥΛΟΥ: *Κριτικές μελέτες. ΙΙΙ. Άθήνα 1925.*

Ύστερα από τις μελέτες πάνω στους δυο κορυφαίους ποιητές της νεώτερης Ελλάδας, το Σολωμό και τον Παλαμά, συνεχίζει την ίδια εργασία πάνω στο Γρυπάρη, τον Χατζόπουλο, το Μαλακάση, τον Καβάφη και τον Πορφύρα. Οι μελέτες αυτές, άξιόλογες για την κατανόηση των ποιητών (ύστερα από το προεισαγωγικό credo του συγγραφέα) πληρώνουν ένα κενό που είχαμε στη νέα μας κριτική. Όμως μέσα από τις μελέτες αυτές, μπορεί να δει κανένας τους ποιητές αυτούς όχι όπως είναι, αλλά όπως τους δείχνει ο ίδιος ο συγγραφέας. Στη μελέτη για το Γρυπάρη, όσο και νάχει προσεχτεί, λείπει κάτι-κάτι που ίσως να μην επρόσεξε ο συγγραφέας στον άρμονικό κι άριστοκρατικό αυτόν ποιητή, χωρίς πάντα να του μειώνει την άξία του. Μέσα από όλες τις μελέτες, ξεχωριστή θέση μπορεί να πει κανένας πως παίρνουν οι μελέτες για τον Χατζόπουλο και για τον Καβάφη. Είναι δυο εργασίες που πραγματικά κινούν την έχτίμηση μας για τον συγγραφέα: τέτοιες μελέτες είναι σπάνιο να βρει κανένας. Ο κριτικός βρίσκει άκριβώς τον ποιητή εκεί που είναι, αναλύοντάς τον με όλη του την

ικανότητα: τον διαισθάνεται και προσπαθεί, υποστηρίζοντας την κεντρική ιδέα που σχημάτισε από το διάβασμα του έργου, να πλέξει όλη την ώμορφη εργασία του. Μά κείνων που νομίζουμε πως δέν πρόσεξε το έργο, είναι του Μαλακάση και του Πορφύρα. “Όσο και να θέλει να υποστηρίξει πως ο Μαλακάσης είναι από τους Poetas minores, δέν παύει όστόσο από του νάχει προσθέσει κι αυτός κάτι στη νεώτερη μας ποίηση. Έκείνο που εξαιρετικά μς κάνει να λυπούμαστε ότι δέν μπόρεσε να προσέξει, είναι το έργο του Πορφύρα. Μς φαίνεται πως είναι τόσο άσχημα δουλεμένη ή μελέτη αυτή που μπορεί να νομίσει κανένας ότι προσπαθεί να υποτιμήσει του ποιητή το έργο. Ο Πορφύρας τονίζουμε πως είναι ένας ποιητής που κατέχει άξιόλογη θέση μέσα στην ποίηση, γιατί και μουσικός του στίχου και χριστιανός και μυστικόπαθος ποιητής είναι. Μερικά μάλιστα ποιήματα του Πορφύρα θαρρείς πως μοιάζουν με τις Rêveries του Chopin: τόση είναι ή μουσικότητα και ή υποβλητικότητα τους, μαζί με την άτλότητα των εικόνων τους: άληθινά λέμε πως θεωρούμε την κριτική αυτή μελέτη πολύ άδικη για τον ποιητή του Lacrimae rerum. Πάντως, στο συγγραφέα θά θέλαμε να πούμε πως ο Πορφύρας δέν μς έδωσε όλο το έργο του ίσως, και έτσι δέν μπορούμε να τον κατατάξουμε στους poetas minores, όπως θέλει, και πως ούτε ένας άπλός τραγουδιστής είναι. Άν οι κριτικές αυτές μελέτες δέν είχανε αυτό το κακό, πιστεύουμε πως θά μπορούσαν να σταθούν σαν υπόδειγμα εργασίας εύσυνείδητης πάνω στους ποιητές μας που πολύ λίγο ξέρει να έχτιμά το πλήθος των διανοουμένων μας.

Γ. ΒΡΗΣΙΜΙΤΖΑΚΗ: *Ο Προσκνητής της Σιωπής και της Αθήης.* Άλεξάνδρεια «Γράμματα» 1926.

α) Κίνηση ιδεών. Άν ή κίνηση των ιδεών του βιβλίου αυτού δέν είναι και τόσο πρωτότυπη γύρω από τὰ ρεύματα που κυκλοφορούνε σήμερα στην ανθρώπινη σκέψη κι αν δέν φέρνει τίποτε το καινούριο μέσα στη σκέψη μας, (παρά ίσως μιá παλιά ανάμνηση του Ζαρατούστρα), υπάρχουν όστόσο μερικές ιδέες πρωτότυπες που κινούνται μέσα στο φιλοσοφικό επίπεδο του βιβλίου αυτού, χωρίς να μς προκαλούν ένα βαθύ ένθουσιασμό. Έτσι φαίνεται ο συγγραφέας κλεισμένος σένα περιβάλλο προπολεμικό, χωρίς να νοιώθει το χόχλασμα ενός ήφαιστείου που πάει να ξεσπάσει, χωρίς να δραματισθεί ένα μέλλον (έστω κι αν είναι ή επανάληψη ενός παρελθόντος) της ανθρωπότητας: ίσως όμως ένα μέλλον διαφορετικό και για την ανθρώπινη σκέψη, και για όλη την γή μας που έμαθε

νά μᾶς λέει τὰ ἴδια πράματα, χωρίς νά νοσταλγεῖ τίποτε τὸ καινούριο.

β) Ὑφος καὶ γλῶσσα. Μὰ ἂν ὁ συγγραφέας του δὲ μᾶς ἐνθουσιάζει μὲ τὴν κίνησι τῶν ιδεῶν του, ὅμως δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νᾶναι ἀξιοπρόσεχτος γιὰ τὶς ἴσους του ιδέες. Κεῖνο ποῦ μπορεί νά καταλογισθεῖ ὡς ψεγάδι τοῦ βιβλίου εἶνε τὸ ὕφος καὶ ἡ γλῶσσα. Τὸ ὕφος, ποῦ ἔπρεπε ἴσως νά προσεχθεῖ καὶ ποῦ θὰ ἔπρεπε νά ξετυλίγεται μὲ ἀρμονικότητα ἔκφρασης, μὲ στοργικότητα προτάσεων, μὲ εἰκόνες θαυμάσιες γεμᾶτες μουσικῆ, εἶναι ἓνα ὕφος ἀπλό, χωρίς καθόλου νάχει προσεχθεῖ. Ἡ γλῶσσα ὅμως τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι τὸ πῶς τραγελαφικὸ ποῦ ἔχει νά δείξει. Μιά ἀπαίσια, μιχτὴ γλῶσσα, χωρίς εὐκαμψία· ρουτινιέρικα γλῶσσα τῆς ἐφημερίδας, χωρίς τὸ δούλεμα ποῦ θᾶπρεπε νάχει, μὲ λέξεις ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα καὶ τὴ δημοτικὴ.

γ) Ἐπηρεασμός. Θὰ μπορούσε ἀκόμα κανένας νά μιλήσει γιὰ ἐπηρεασμό. Μὰ ἐπηρεασμός δὲν ὑπάρχει καὶ οὔτε μπορεί νά βρεθεῖ σὲ κανένα, εἴτε λογοτεχνικὸ εἴτε φιλοσοφικὸ, βιβλίο· μόνο θὰ μπορούσε νά συγχαρθεῖ τὸν συγγραφέα γιὰ τὴ διαβάζοντάς τον μᾶς θυμίζει τὸ α ἢ β βιβλίο.

Πάντως, ἂν τὸ βιβλίο αὐτὸ ἦταν γραμμένο σὲ μιὰ ἀγνή δημοτικὴ, ἂν εἶχε λυρισμό, ποῦ τοῦ λείπει, ἔστω μὲ τὴν ὅποια του κίνησι τῶν ιδεῶν, θὰ μπορούσε νά εἶναι ἓνα ἀξιόλογο βιβλίο ἀπὸ τὰ πολὺ λίγα σὲ φιλοσοφικὴ σκέψι ποῦ μᾶς παρουσιάζουν οἱ λόγοι μας σήμερα.

Η. Χ.

ΡΟΥΜΠΕΡΤ ΜΠΡΟΥΚ: Τὰ Ἄπαντα. Μετάφρασι καὶ Πρόλογος Γλαύκου Ἀλεθέρση. «Γράμματα». Ἀλεξάνδρεια 1926 (θὰ γράψουμε.)

ΛΙΑΣ ΠΡΙΟΝΙΣΤΗ: Κάτω ἀπὸ μιὰ Προσταγὴ. «Γράμματα». Ἀλεξάνδρεια. (θὰ γράψουμε.)

ΜΑΡΤΙΩΤΙΣΙΑΣ: Κίτρινες Φλόγες. «Γράμματα». (θὰ γράψουμε.)

ΑΠΟΣΤ. ΛΕΟΝΤΗ: Ἀτσαλένιες Κλωστές. «Γράμματα». Ἀλεξάνδρεια 1926. (θὰ γράψουμε.)

Γ. ΒΡΗΣΙΜΙΤΖΙΚΗ: Ἡ Πολιτικὴ τοῦ Καβάφη. «Γράμματα». (θὰ γράψουμε.)

ΔΡΟΣ ΠΑΥΔΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ: Ἡ Ἐπιστήμη καὶ τὸ Πρόβλημα τῆς Ζωῆς. «Γράμματα». (θὰ γράψουμε.)

ΔΡΟΣ ΘΩΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ: Ὁ Γιατρός στὴν Κοινωνία. «Γράμματα» (θὰ γράψουμε.)

Τὸ τύπωμα τέλειωσε στίς 7 Ἰουνίου 1926.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ:

Ο ΦΑΡΟΣ: Μηνιαῖο Περιοδικό. Ὅργανο τοῦ Συλλόγου «Ἀλεξανδρινὴ Βιβλιοθήκη» Παρουσίασμα φροντισμένο· ὕλη Ἀλεξανδρινῶν λογίων. (B.P. 1864).

ΛΓΩΝ: Παρισινὴ ἐφημερίδα, προοδευτικὴ· καθρεφτίζει τὴν ἑλλ. πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησι τοῦ Παρισίου.

ΝΕΑ ΗΧΩ: Ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα. Πόρτ-Σαίτ. Ὅδος Κωνσταντίνις.

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛ. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ: Βγαίνει σὲ διεβδομαδιαία τεύχη (5 δελτ. τὸ φυλλάδιο). Ἔργασια ἐκλαϊκευτικὴ ποῦ ἀπὸ καιρὸ χρειάζονταν ἡ πατρίδα μας. Ἄρθρα γραμμένα ἀπλά καὶ πλουτισμένα μὲ ἀξιόλογη βιβλιογραφία. Κάτι τὸ μοναδικό, ὡς τώρα, γιὰ τὸν περιοδικὸ ἑλλ. τύπο. Ἐκδότης: Παῦλος Δρανδάκης.

ΙΕΙΣ: Ἑβδομαδιαῖο Ἀλεξανδρινὸ Περιοδικό. Διευθυντής: Ἡρ. Λαχανοκάρδης. (P.O.B. 363).

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ: Περιοδικὸ ποῦ πλησιάζει στὸν τύπο τοῦ ἀγγλικοῦ «Magazine». Νέα-Ἰόρκη.

LIBRE: Πάντα ζωντανὸ καὶ καθαρὸ καθρέφτισμα τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνικῆς κίνησης. Ἡ κριτικὴ του, ἀνεξάρτητη μὰ καὶ εὐμενικά, φανερώνει τὴν γαλατικὴ χάρι τοῦ συντάκτη τῆς κ. Louis Roussel. Montpellier.

ΜΑΑΛΕΣΗ: Ἑβδομαδιαῖο εὐθυμογραφικὸ. Διευθυντής: Κίμων Μαραγκὸς (Kem) 9, Rue Chérif Pacha 9. Ἀλεξάνδρεια.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ. Δεκαπενθήμερη δημοτικὴ ἐφημερίδα. Ὅργανο τοῦ ὁμώνυμου συλλόγου «ἐπὶ διωγμόν». Μιά παλληκαρίσια φωνὴ τῶν Νέων. Ἀθήνα.

Γ.Δ	7.-
ΛΡΧΜ.	16.-
ΣΕΛΛ.	1.50
FRCS	6.-
